МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ШИНАРДИ 12 ЯНВАРЬ 1965 ШУ № 5 (4019).

Мах 2 кеп.

ТОАБЕ

ХЬАЙБАЙ БОАХАМ

Кердача хьинарца, бIубенна дIадоладаьд Нохч-ГIалгIайчен юрта боахама къахьегамхоша 1965 шу. Интенсификаце новкъа лаьтташцара балхаш а хьайбай боахам а тоабеча дикка толамаш доах цар хIара денна.

Цхьабакъда, укх шера доккхий а бехктокхаме а декхараш хьалхашка латт колхозхошта, совхозий болхлошта. Наьха санна дегIадоаладе деза паччахьалкхенга ялат, дулх, шура, кхыйола продукташ йохкилга. Къаьстта йоакхо е еза хьайбай боахам дегIабоалабара, цун продуктивность лакхъяра, хIана аьлча ховш да вай хьайбай боахам тIехьабусаш хилар.

Дуккхача боахамашка лерттIа пайда эцац общественни хьайбай продуктивность лакхъяра йолаш йолча торонех. Цудухьа сихха дегIадагIац шура, дулх, кхыйола хьайбай продукташ йоахилга. ДIадахача шера дикка декхар тIадисад республикана хьайбай продукташ паччахьалкхенна дIаялара даькъе.

ХIанз керда шу доладеннача хана бокъонца тахка деза хьайбай боахаме латта гIулакхаш, соахка даь гIалаташ гучадаха деза, укх шера дулхи шуреи дукхагIа йоаккхаргйола наькъаш белгалдаха деза. СССР Лакхехьарча Совета ихелагIча сессе белгал ма даккхара цу даькъе керттердар массе оагIорахьара доакъара база чIоагIъяр да. Вай республика колхозашеи совхозашеи хIанзе терко е еза доакъара база чIоагIъяра гIулакха, хIанзе белгалъяха еза доахан доажадергдола даьгIенаш, хьалхxе а кийчъе еза лоамаш даьгIенех пайда эцара йола мероприятеш. ДIадахача шера баьча балха, карагIдаьннарий итогаш еш я колхозашии совхозашии. Цудухьа укх шера кхоачашде деза балхаш белгалдоахача хана хьайбай боахам дегIабоалабара йолча торонех пайда эцара наькъаш къоастаде деза. Производственни планаш увттаеча хана ялаташ, кхыйола доакъара культураш дикагIа хьувкъаяра эшачунга хьажа деза.

Соахка вай республике дуккхача колхозашеи совхозашеи дика толамаш даьхад паччахьалкхенга дулх, шура йохкара планаш кхоачашъеча. ДукхагIча даькъе хIанз хьайбаш Iангара дахарах тийша да семилетка ворхIлагIча шера кхы а доккхагIа толамаш доахилга. Iан замалахьа хьайбай продуктивность лох ца йолийте хьайбаш ца дойташ Iангара доахе лакха лоатталургья хьайбай боахам дегIабара темпаш.

ГIулакха эшар — хьайбашта дика доал дар, уж дика кхабар, ден распорядок телха ца яр, доахан чудоахка помещенеш йIайха хилар.

Укх шера кхоачамболлаш доакъар да республика дукхагIа йолча колхозашкеи совхозашкеи.

Цудухьа деррига хьинар тIадахийта деза цу доакъарах кхетамца пайда эцара, из кхом а беш доаханна декхара. Нагахьа санна йол тоъаш еце, рациона юкъердахьа деза ча. Дуккхача боахамий опыто хьахьекхад ата а аьта Iанарца кIаьдаь ча доахана дика дуалга.

Хьайбаш лерттIа Iангара дахара йизза йоакхо еш хилча дика хул къахьегама толамаш а. Масала, «Новогрозненский» яхача совхозерча доярка Эдисултановас леладераш духхьашха дахка шинараш да. Царех хIаранегара ден-бус 9—10 килограмм шура йоаккх Эдисултановас, хIаьта Наьсарен производственни управлене «Ингушский» совхозе цу тайпарча шинарашкара 3—4 килограмм мара яккхац. Iа дар аьнна шоаш ахкан юкъе яьккхачул дукха кIезигагIа шура ца йоаккхаш болх бу вай толашагIа болча доаркаша, бIарччача фермаша.

Кердача шера чIоагIа тоаде деза искусственни осеменени яра гIулакх, кердача оборудованеца, эшача инструменташца кийчъе еза осеменени ю пункташ, кийчбе беза техникаш. Фермай болхлоша, Iаьсий леладераша бокъонца пайда эца беза искусственни шурех. Масала, из хьаелга дика вIаштIехьдаьккхад Сунженски производственни управлене колхозаша, хIаьта из бахьан долаш цар итташ центнераш шура кхою хIара денна. Хьайбай продуктивность лакхъяра чIоагIа лоархIаме да дикача фух дола доахан дебадар. Соахка ийца цу тайпара шинараш хIанз дахкаш латт. Царех дика доахан кхедара къаьстта терко е еза зоотехникаша, фермай болхлоша.

Боахамий специалисташа, фермай заведующеша къаьстта терко е еза учет нийса вIаштIехьъяккхара, дояркашта юкъе шерра социалистически яхь йоаржаяра, дикагIча опытах бокъонца пайда эцара, къахьегамцара наьха безам совбаккхара. ХIара доярка, скотник, шурий фермай берригa болхлой кердача шера хьалхарча деношка денз шоай планаш а социалистически декхараш а толаме кхоачашдара оарцагIбаха беза.

Массанахьа къаьстта терко е езаш да хьайбаш леладерий болх аттача баккхара, фермашта механизаци яра дош. ХIанз а дукха моттигаш я массехк шера ийца латта доахан детта механизмаш дIа ца оттаеш, уж мукхъюаш лоаттаеш. Дуккхача фермашка электрически сердал яц, кхо аракхухьа подвесни наькъаш дац, колхозаштеи совхозаштеи цу гIулакха новкъостал эш «Сельхозтехника» республикански объединенегара.

Семилетка ворхIлагIча шера республика хьайбаш леладерий де дезаш Iалаьмате дукха балхаш да, царна хьалхашка латтараш бехктокхаме декхараш да. Цудухьа берригa низ тIабахийта беза хьайбаш дика Iангара дахара, цар продуктивность лакхъяра, кердача шера хьалхарча деношка денз тIагIертта болх бе беза берригача хьайбаш леладераша, зоотехникаша.

Кузбассерча «Байдаевские уклоны» яхача шахтерча Николай Резницке кулгалдеча бригадо «ПГК-3» яхача комбайнаца кIорах чакхйоалаш 2075 метр йIаьха штреклаьттанна кIалхара коридораш — яьхай 31 балха дийнахьа. Чешски горнякашта карагIдаьнначул 289 метр дукхагIа да из. Дерригача дунен рекорд вай я!

Резницке бригада баьккха толам Iалаьмате боккха ба. Цу бригадо уж штрекаш яхара сухалах «космически» ала мегаргда. Доккха хIама да а да из-м—бетта проходка яра норма пхеззанел совгIа кхоачашъяьй. Из тайпа хIама кхы хьалхагIа хиннадац.

Укх тха сурта тIа — Николай Резницке бригадацара дикагIбола мотористаш Григорий Рехтини Зуфар Гатауллини. Уж ба уж проходчески комбайнага, цхьайтта скребок йолча конвейерашка, насосага, кхыйолча механизмашка тешшаме болх байтараш.

А. Кузярина сурт.
ТАСС фотохроника.



РСФСР краевой, областной, окружной, районни, городской, юртий, поселкови къахьегамхой депутатий Советашка хоржамаш дара хьакъехьара

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

1965 шера 3-ча марта ийссазлагIа хержача РСФСР краевой, областной, окружной, районни, городской, юртий, поселкови къахьегамхой депутатий Советий полномочеш чакхйоалаш хиларца дувзаденна РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

РСФСР краевой, областной, окружной, районни, городской, юртий, поселкови къахьегамхой депутатий Советашка 1965 шера 14 марта кIирандийнахьа хоржамаш де.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
Н. ИГНАТОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь
С. ОРЛОВ.

Москва, 1965 шера 9 январь.

РСФСР районни (городской) халкъа судий халкъа заседателаш харжара хьакъехьара

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

РСФСР районни (городской) халкъа судий халкъа заседателий полномочеш 1965 шера феврале—марте чакхйоалаш хиларца дувзаденна РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

РСФСР районни (городской) халкъа судий халкъа заседателаш хоржаш 1965 шера феврале—марте хоржамаш делга автономни республикай Лакхехьарча Советий Президиумашта, краевой, областной, Московски Ленинградски городской къахьегамхой депутатий Советий исполнительни комитеташта тIадилла.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
Н. ИГНАТОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь.
С. ОРЛОВ.

Москва, 1965 шера 9 январь.

10 ДЕН ПЛАН—140 ПРОЦЕНТ

Грозненски химически комбината цехашта юкъе хьалха латтачарех цаI я полиэтилен доакха № 130 йолча цеха коллектив. Цо арахеца полиэтилен № 131 йолча цеха лаьрхIа йола бедал я. № 130 йолча цеха болхлоша хIара смена нормал тIех арахеца продукци итташ центнераш я, хIаьта цун дикал лакха а я.

Укх шера хьалхарча деношке а шерра социалистически яхь йоаржаяьй сменаша. Январь бетта 10 дийнахь цхьа моттиг нийсъеннаяц технологически режим толхаяь. Дика къахьийгад аппаратчикаша Афанасьев Юре, Костронин Ивана, Бояркин Владимира, кхычар. Технологически режим телха ца яра цар даим бувзам лоаттабу щитанеи тIахьожама - измерительни приборештеи юкъе.

Январь бетта хьалхарча къахьегама кIиран план 140 процент кхоачашъяьй № 130 йолча цеха болхлоша. Планал совгIа арахийца продукци итташ тоннаш я.

Кхы а дикагIа къахьегама толамаш даха йиш яр тха, — йоах смена начальника А. Хмелева, нагахьа санна № 131 йолча цеха коллективо цахаддаш бедал дIаэцаш хилча. Из болх дикагIа вIаштIехьбаккхара хIанз ший низ кхо ца беш къахьегаш я № 131 йолча цеха коллектив а. Цу даькъе укх деношка дика лакхденнад цар къахьегама толамаш.

Н. ОЛИМПИЕВ.

БIаьстанна—йизза кийчо

КАРАГIДАЬННАРАШИ ДЕ ДЕЗАРАШИ



СОАХКА паччахьалкхенна ялат дала дезаш доккха декхар тIадисадар Наьсарен производственни управлене «Ингушский» совхоза. Дуккхача кхашка вIалла мегарга доацаш во хиннадар ялат.

ТIаккха, соахкара гIалаташ теркал даьдий совхоза кулгалхоша, ялат даккхара гIулакха укх шера мукъагIа совхоз тIехьаюсаргйоацаш хIама де хьежабий уж?

Из гIулакх мишта лел хьажа дахар тхо «Ингушский» совхозе. Ховшма дарра, хIанз бIаьстан юхье кхашка дергдолча балхашта кийчо е езаш сагота гIулакхаш да механизаторийи кхаш леладерийи. Боахамо бIаьстан кийчо хIанзе а ярах тийша хургда юртбоахама культураш хьувкъилга.

...Гурахьа кхашкара балхаш чакхдаьннача хьалхарча денношке а денз къахьегам дика вIаштIехьа а баьккха юртбоахама техникана ремонт е болабелар механизатораш. ХьалхагIа отта а яь кийчйир ремонтни балхаш дара график, хьадда задани дIакхачийтар мастерскерча хIара болхлочунга. ЙиълагIа квартал чакхъялалехьа бокъонца тоа а яь 34 трактор араяьккхар мастерске механизатораша, планах тоае езараш 29 трактор мара ца хиннача метте. Узловой методах ю ремонт механизатораша, хIара болхлочо дика Iомаяьй ший балха участок. Духхьал дIаала дезаш да, совхозе тракторашта ремонт дика еш хилар, мастерске болх дика вIаштIехьбаьккха а гIулакхаца а лелаш хилар. Балха хьокхамаш дикагIа да слесарий Хайданов Владимирен Ношхоев Адамеи. Цар ремонт ю трактора эгтара кертерча даькъа — мотора. Цар болх мишта бу ховргда трактористашка шоашка хаьттача. «Массехк шу да цар ремонт ю, — йоах тракториста Галаев Мовлане,— хIаьта кхашкара балхаш сихденнача хана ремонт во ярах мотор телха цIаккха а моттиг нийсъеннаяц сона». Иштта дика могабу цар болх дуккхача кхыча трактористаша а. Болх во бац дизельнотопливни аппаратурана ремонт еча Алероев Ахьмада, передачай коробкаштеи тIехьашкарча соаи барабанаи ремонт еча Кортоев Исраила, дуккхача кхычар. «ЦхьоалагIа март хьатIакхачалехьа,—йоах цар,— ремонт яь дарга тхо ерригача тракторашта комбайнаштеи».

ТIехьатувсача инвентара еш йола ремонт духхьал бригадашка ю совхоза механизатораша. Цу гIулакха хIара бригаде йилла пхьоале я, механизаторашта долча новкъостала лаьрхIа хьожаяьй дIа-юха кхувла электросварочни кхо агрегат, автомашинаш тIара кхо мастерской, кхо механик. Совхозе юртбоахама инвентара еш йола ремонт гаргтарча хана чакхъяла мегаш я.

Укх тIеххьарча хана тоъал йоккха хиннай совхоза машинно-тракторни парк. Механизатораш тоъац яхаш ца лелар дукха соахка цхьоалагIча декабре денз трактористий курсаш ехкай укхаза. Цига дешаш 38 саг ва, занятеш ю опыт йолча механика Гуноев Iилане. Механизаторий кадраш ца тоъаш бусаргбац совхозе.

Квалификаци лакхъеш берригача трактористашца кIиранна кхозза занятеш ю совхозе.

УКХ ШЕРА эггара хьалха механизированни бархI звено вIашагIъеллай. ХIара звенона хIанзе а дIаеннай шоашта йоагIаш йола лаьттан участкаш, шишша трактор, эшаш йола вож ерригa а юртбоахама инвентарь. Шоай дIае езача участкашка хIанз органически удобренеш дIакхухьаш я механизированни звенош.

Цхьабакъда, удобренеш кхашка дIакхахьара темпаш дукха а лакхагIа хила йиш йолаш яр совхозе. Укхаза кхашка дIаяхьа еза удобренеш ялх эзар тонн я, хIаьта хIанзалца дIайихьараш а ши эзар тонн мара яц. Ерригаш а бархI трактор мара яц, из болх беш хила йиш яраш дуккха а дукхагIа йоллашехьа а. ДIакхахьа кхо кIезига да, яхаш бахьанаш доах совхоза керттерча агронома нов. Мартусевича. Цхьабакъда, из корта бола бахьан лархIа йиш йолаш дац, хIана аьлча дукха хьайбаш да совхозе.

Лоа кIезига долаш да укх шерара Iа. Цудухьа боккхача лоархIаме да хIанз лаьттанца тIоадал соцаеш хий диллар. Совхоза кулгалхой шоаш а дика тийшаб хий дехкача лаьтта юртбоахама культураш дика хьувкъаш хиларах. Масала, 1962 шера, хьажкIаш багарни лаьтташка кхееш хиннача хана, хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 10 центнер мара яккхацар. Соахка хий дехкача лаьттай 120 гектара тIа дIайийра хьажкIаш. Из бахьан долаш ерригача совхозе юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 15 центнер хьажкIаш чуера, хIаьта хий диллача лаьттай хIара гектара тIара — 45—50 центнер. Укх шера хий дехкача лаьттай 170 гектара тIа дIае лаьрхIад хьажкIаш. Цхьабакъда, цу лаьттах хIанзалца хий дилла цхьаккха гектар яц.

500 гектарага кхаччалца хила йиш йолаш да совхозе хий дехка лаьтташ. Цу тIа хий дулларе йиш хургьяр хьажкIаш дуккха а дукхагIа чуя, Цул совгIа, шекара свеклаи баьца дааращи. дIадувргдола хиш дехка лаьтташ а дар дукхагIа хилийта йиш йолаш. Из харцдац совхоза кулгалхоша шоаш а. Цхьабакъда, цу гIулакха деш цхьаккха а хIама дац укхаза. Хий дехка говза кадраш вIалла а яц совхозе, хий диллара эша цхьаккха тайпа техника яц.

ХIаьта хий дехка болхлой Iомабе шоаш болча курсаш яхка-м вIалла хала а мича дар, хIаьта техника Iалашъелга а бацар селла боккха къахьегам. Хиш дехка лаьтташ дукхагIа хилийтарца совхозага йиш хургьяр паччахьалкхенга юртбоахама продукташ дукхагIа йохка. Цудухьа тIехьатетта йиш йолаш дац из гIулакх.

Дукха а чIоагIа а къахьега дезаш ба укх шера совхоза болхлой. Ши эзар гектар совгIа лаьтта да совхозе бIаьстан юхье аха дезаш, кхашка дIадахьа деза 4000 тонн совгIа кхо. Долаш дола кхоачамбоацараш хIанзе дIа а даьха, темпаш кхы а лакх а еш кийчо е еза бIаьстан балхашта.

О. КОДЗОЕВ.

Сурта тIа: (аьрдехьа) механик-контролер Саутиев Iаддал-Салами тракторист Галаев Мовланин трактор мишта тоаяьй хьожаш ба.

И. Плиева сурт.

Терко е техника тоаяра

Дикача толамашца чакхдаьккхар дIадаха шу Урус-Мартана производственни управлене «Лермонтовский» совхоза механизатораша.

ЙиълагIча квартале планах тоае езача 34 трактора меттел укхаза тоайир 40 трактор. Цул совгIа укх деношка тоаяь яргья массехк трактор, хIаьта иттех тоаеш а латт. Цу тIа совхоза мастерскешка тоаяь 4 комбайн, 10 автомашин, кхыйола юртбоахама инвентарь а я.

Совхоза ремонтни мастерскешка дика вIаштIехьбаьккхаб къахьегамхой болх. Цхьаккха болхло вац цига дийнахьара норма кхоачаш ца еш. Новкъосташа доаггIа сий деш ба денна норма даим тIеххкоачашъеш вола электросварщик Бучаев IабдулГани, аьшкапхьар Эзерханов ХIарон, механизатораш Мерзоев Шудди, Бексултанов Юса, кхыбараш.

Бакъда, иштта дац гIулакхаш «Красноармейский» совхозе. Керда шу хьахилалехьа 28 трактор тоае езача цу совхозе цхьа трактор кIезигагIа тоайир. Ала деза, укх тIеххьарча хана механизатораша балха толамаш лакхдеш латтилга. Массехк ди дIадаьлча мастерскера тоаяь арахецаргья иттех трактор.

Геттара во тоаю тракторaш «Самашкинский» совхозе а. Укхаза тоае езача 34 трактораx 17 трактор мара тоаяьяц. Цу гIулакхо техника тоаяра долча хьокхамех ерригa управлени а тIехьатетт. Совхоза инженерно-технически болхлоша тракторaш йоаггIача хана тоае дIаувтаьяц. Цхьаккха хIама дац цхьайола тоъаш йоаца оатхалаш шоай мастерске юха тоаяра.

Уж кхоачамбоацараш хила йиш йолаш дац. Цудухьа цу гIулакха сихха оарцагIбовла беза совхозий специалисташ, кулгалхой.

А. АВЕРИН,
Урус-Мартана производственни управлене керттера инженер.

СОВЕТСКИ ЭНЕРГЕТИКА 1965 ШЕРА

МИНИСТРАЦА П. С. НЕПОРОЖНЕЦА ХИННА КЪАМАЬЛ

Цхьайтта миллион киловатт совгIа тIакхетаргба Советски Союза электростанцей низ укх 1965 шера. Из хул кхы а вурийтта Днепрогэс болх бе йолаялийтара нийсса.

ТАСС-а корреспондентаца ше къамаьл деча хана энергетикаи электрификацеи гIулакхашта йолча СССР Паччахьалкхен производственни комитета председатела, СССР министра П. С. Непорожне хоам бир, семилетка тIеххьарча шерарa энергогIишлонхой керттера объекташ хьалхагIа а санна тепловой электростанцеш хургхилара. Цига оттаде дезаш да кердача электрически мощностей керттера дакъа — 90 процент совгIа.

Энергетика дIахо дегIаухаргья эггара хьалха болх беш йолча электростанцешка йоккхий агрегаташ болх бе йолаялийтара наькъаца. Подмосковье, хьалхарча блоко дукха ха йоаццаш кхо бIаь эзар киловатт энерги еннача Конаковски ГРЭС-е шу чакхдалалехьа кхы а ужжамо йоккха ши блок вIашагIйолла а болх бе йолаялийта а лаьрхIад. Электроэнерги дукхагIа хургья ши бIаь эзар киловатт низ бола турбогенератор болх бе йолалургйолча Шекински ГРЭС-ера а хIаьта иштта Iанара тIеххритически параметрашта лаьрхIа бIаь эзар киловатт низ бола опытни агрегат вIашагIйоллаш латтача Кашиpски ГРЭС-ера а йоагIа ток.

Кхо бIаь эзар киловатт низ бола цхьаькха блок болх бе йолаялийтарца энергетика гигант хургья Приднепровски тепловой электростанци. Ший низага диллача из тIехъяргья ерригаш а цхьана лаьрхIача хIанз болх беш йолча Днепра гидроэлектростанцел. Iалаьмате боккха — 1900 эзар киловатт — низ болаш хургья Украинера Старобешевски ГРЭС а. Планах цига кхы а болх бе йолаялийта лерхI хIараяр ши бIаь эзар киловатт низ болаш йола ши блок.

Кердача шера низ совбоахаш дIагIоргйолча станцеех я Эстонера Прибалтийски ГРЭС, Татарера — Заински, Уралера — Троицкии Яйвинскии.

Йоккха энергетика кхоачаргья гаьнарча Сахалине. Укхаза Къулбехьен-Сахалински ГРЭС-е ток лургья эггара хьалхарча турбоагрегато. Болх бе йолалургья Новочеркасски Криворожски ГРЭС-аш, царех хIаране проектни низ боккха ба — 2400 эзар киловатт. Низ дикка тIакхетаргба европейски социалистически мехкаш чулоацаш йолча «Мир» яхача электросистемана.

Белгалдаккха доагIа, тепловой электростанцешка совбоаккхаргболча низах 60 процент 150, 200, 300 эзар киловатт низ бола блокаш оттаяра чотах хургхилар. Из чIоагIа лоархIаме да, хIана аьлча ужжамо йоккхийча машинаша низ кIезигагIа болчарел дикагIа Iалашлу гIирс хьалбарга дIадодар, хIара киловатт-сахьат энерги яккхарга дIадода доатор кIезигделга.

ЭнергогIишлонхой плана тIа йоккха моттиг дIалоац химически предприятешта эшача технологически гIулакхашта электричествои йIовхали телаш йолча теплоэлектростанцешка деча балхаша. Укх шера болх бе йолалургья Чебоксарски химически комбината ТЭЦ, керда агрегаташ болх бе йолалургья Волгограда, Уфай, Стерлитамака. Энгельса, кхыча городий ТЭЦ-ашка.

Ер дIадоладенна керда шу, балха башха дIаьхий а хургдац гидроэнергогIишлонхошта, белгалдаьккхар комитета председатела. 800 эзар киловатт — иштта я цар керда мощносташ болх бе йолаялийтара план. Къилбаседа - малхбузен энергосистемана боккхача лоархIаме я Даугаверпилсски ГЭС.

Шу чакхдоаллаш 330 эзар киловаттага дIакхоачаргба цун низ. Укхаза промышленни низ чулоацаргба йиъ агрегато. Юстарча СибарегIа ший биззача низаца — 228 эзар киловатт — болх бергба Советски Союзо Финляндеца цхьана хьалъеш латтача Верхне-Туломски гидростанце. Массехк агрегат болх бе йолайолийтаргья Киевски ГЭС-е.

Ший ларда тIара халкъа боахама деррига доакъош дегIаухаш йола технически база я электричество, аьлар тIеххьара а нов. Непорожне. ЭнергогIишлонхоша мехка хьалхашка шоашта тIалатта доккха бехктокхамера гIулакх кхета а ду, заданеш сийленца кхоачашъяра шоай деррига низаш тIа а дохийтаргда. Семилетка тIеххьарча шера 110 миллион киловаттал совгIа хургба Советски Союза электростанцей низ, хIаьта электроэнерги йоаккхаргья 510 миллиард киловатт-сахьат.

(ТАСС).

МАЯРРА ХЬАХЬОКХА СОВЕТСКИ ХАЛКЪА ГIУЛАКХИЙ СИЙЛЕ

Общества духовни низаш къаьстта дизагIа хьаделлалуш йолча коммунизм хьалъеча юкъагIа тIа-тIа дукхагIа лакхлу художественни творчества лоархIам. Советски искусства эстетически арсенал кердаяккхареи йIаьхи яреи процесс лелаш я, чIоагIлу цун халкъа вахарцара бувзам. Социалистически реализма искусствас шерлу дуне художественни довзара доазонаш, керда торонаш хьаелл сага эмоциональноэстетически воздействи яра.

Цу тайпарча вIашагIбеттабаларца шоай идейно-эстетически принципаш бакъахьа хилар таккара, литературеи искусствеи кердадар лахара лостам вай хано дIадехарашца нийсбара тIа а кхувш, зрителашца, ладувгIарашца, дешарашца керда вIашагIбетталулга лехаш ба творчески болхлой.

Изобразительни искусствацара къахьегамхой безам Iалальмате чIоагIа сов а боаккхаш, тематически художественни выставкаш хиннай Российски Федераце итт зоне. Юкъе яхай театральнии музыкальнии сезон. Кинематографе, театре, музыке, изобразительни искусстве заслуженни болча говзанчашца цхьана тIа-тIа дукхагIа уйла тIаозаши лоархIамегIеи шоаш хьахьувкх къонача творчески болхлоша. Дуккхача къамий советски литература тIа-тIа чIоагIагIа тIакхув вай ханарча вахара лоархIамера проблемаш кхетаяра.

ХIанз дукха ца говш хургйолаш я творчески союзий съездаш — Российски Федераце писателийи художникийи, кинематографе болхлой съездаш. Кийчъеш я «Советская Россия» яха художественни выставка, тайп-тайпара музыкальни фестивалаш. Литературанеи искусстванеи тIалатт Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дузача денна даха доагIача тайпара сийленца накъа гIолга.

Социалистически искусство дегIаахаро хадланза керда дешаш хьалхашка увттаду. дIадех чIоагIа теркам беш, уйлане партийни подход йолаш, денале решенеш тIаэцаш хулга.

Социалистически искусство дегIаахара ленински никъ, вай ханарча этапера цун декхараш коллективно къоастамбаь да, уж мадарра белгалдаьд КПСС Программа тIа, парте XX, XXI, XXII съездий решенеш тIа, КПСС ЦК июньски (1963-ш) Пленума резолюце тIа.

Шоай революционностаца, социалистически гуманизма идеяшца, эзуламеи низаш дареи дуненца тоам хургбоацаш хиларца лаккхарча художественностаца, дунен культура дикагIа йола традицеш дегIайоалаярца чIоагIа шоаш къоабалдайтад советски литератураи искусстваси. ДукхагIа болча вай писателий, художникий, композиторий, кинои театраи деятелий творчество хIара шерра-шера йIаьхегIа хул кердача социальнии эстетическии опытаца. Вахаро ше бакъду художественни творчество дегIаахара никъ вай мехка беркате хилар. **«Литературеи искусствои дегIайоалаяра даьнъера керттера никъ, — аьннад КПСС Программа тIа — халкъа вахарцара бувзам чIоагIбар, социалистически долаш долчун дIаьхели дуккха бебашхали нийса а лакхара художественни говзал йолаш а хьахьокхар,** **кердадар, бокъонца коммунистически дар дог урвоттадеши къьгаи хьаоттадар, общество хьалхашнахьа дIаахара духьале еш мел дар гучадаккхар».**

Вай искусство ше вахара бакъдолчун искусство а хинна дIаэттад, хIана аьлча из ший чулоацамах а оптимистични да.

Советски искусствас ше мадарра дизза хьахьокх вахар, къовсамцеи халонаш эшаярцеи, социализм хьалъяра моллагIа долча деношцеи коталоний гIозалцеи, ирача конфликташцеи драматически ситуацешцеи. Вай мехко хьабенача наькъеи таханарча вахаре хулача хIамайи хьисап а деш, советски художнико уж хьаделл цар исторически перспективе. Цо йиш хулийт художественни творчестве общественни дегIаахара керттера тенденцеш хьахьокха, коммунизм хьалъяра пафоси вай ханарча сага турпала оамали хьахьокха. Цо йиш хулийт социалистически гIулакхашца, керда вахар кхоллаши хьалеши воаллача советски саго ший общественни хьинар хьагучадоаха формаш дукха хиларца хьахинача сага личноста еррига йIаьхел хьаелла. Вай литератураи искусстваи опыто юха а юха а бакъду наха идейни, нравственни эстетически кхетам балара даькъе дикача хьокхама низ Iалальмате боккха хилар.

Художественни творчества партийности халкъали — социалистически реализма искусствах дIаяла йиш йоаца белгалонаш. Халкъа лаьрхIа хьаер, пун уйлаши дагалоаттамаши хьакхайкадер, шоаш а шоай ха а йизагIа, кIоаргагIа кхетае наха новкъостал деш яр — из я партийности халкъали долаш йола искусство. Социалистически реализма искусства ганзашца кIезига яц халкъа духовни вахар дIаьхий даь произведенеш. Тахан царга хьежача вай кхы цIаькха а теш, алхха талант йолаши бакъи йола произведенеш мара, алхха коммунистически идеалашца дега гIоз йолаши къаьст-къаьстача снобаштеи «тIера барашти» а ца деш, халкъа гIулакх деши хараш мара хана йIоахалла лоархIам ца бовш ца дусилгах. Iалальмате боккхача низаца уйлаши дагардараши сомадоахаш долча произведенешта мара подвиг яра сага дог урвоттаде могаргдац хиларах.

Халкъа духовни вахаре ишта юкъедаьхкад вай революционни заман искусства дикагIа йола произведенеш.

Къамий культураш дегIайоалаяреи цар шоайла вIаши йIаьхий яреи даькъе йоккха опыт Iоаьй социализма хьалашка. Вай мехкарча дерригача халкъий художественни интеллигенце хьегача къица хьаеш я социалистически искусство. Дуккхача къамийи интернациональнии я из, цо шийна чулоац Советски Союза халкъий хIара къаман культура дикагIа йола традицеш, дунен тIарча дерригача халкъий прогрессивни йолча искусствана карагIдаьннараш, из духьала я кхыча къамех хьадаи ший къам тIех лоархIаши хилара даькъе дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашта, духьала я национализмана.

ДIаяхача ханара демократически реалистически традицеш дегIайоалаяр советски искусстве органически тардолийт новаторски лехарашца, социалистически реализма метод йIаьхийярца. Цхьабакъда, цунца цхьаккха а юкъара хIама долаш дац реализмана тIера довлар шийха хулаш, искусство формализма, эстетства, идейность йоацаш хилара оагIорахьа югаш дола гIулакхаш дийнденпарех прогрессивни да алеи гIертилга. Социализма искусствас дунен культурана юкъеккхихьа а кхухьаш а йола ганзаш ювзаенна я идейно художественни концепцеш принципиальни керда хиларца, искусства тайп-тайпарча куцашкеи жанрашкеи социалистически общества сага оамали духовни сибати хьаделларца.

Советски искусство дIахо дегIайоалаяро дIадех вахаре хьинаре чугIертилга, хадданза керда реалистически наькъаши формаши, художественни хьахьокхара керда средстваш лохаш хулга.

Социалистически реализма искусствера бокъонца йола новаторствои творчески денали хьал а лоацаш, хIанзарча вай ханах дегаш урвуттадеча произведенешка хьежаш я советски общественность. Вай искусствана цхьатарра хийра хила деза вахара чоалхаленашта хьалхашка веха хьовзилга а. баьде басараш дукхагIа дикъделга а, хIаьта иштта доаккхалаш делга, обывательски салоIам беш хулга, вахар алхха хозача басарашца хьахьокхаш идиллически суртилгаш дехилга. Советски искусство дегIайоалаяре бокъонца йола ганз а хинна юкъегIоргда алхха вай общества вахара маIана ший, из коммунизмана чIоагIа тIакхувш хилара къоастам беш йола творчески. хIама хьакхоллара юхьиг бIубенна. дог тохадолийташ, къаьга хьаеллаш дола произведенеш, вай хьалхашкахьа дIахьош болча наькъа духьала мел латтар къахетам боаппаш хьагучадоахаш йола произведенеш.

Керда долчоа, коммунистически долчоа тIехьа, леш латтача индивидуализмаи мещанстваи дуненца духьала лоаттабеча къовсаме алхха цаI мара позици хила йиш яц советски художника — тIагIортама позици. Коммунизма идеяш — из да советски художнико къовсаме тохача хIаман лостам нийсбеши низ бусташи дола тешаме къулба.

Социалистически художественни культура тIагIортаме дегIаухилга вIалла хада йиш йоацаш дувзаденна да буржуазни идеологена духьаларча къовсамца. Империалистически реакце цхьанна минуда ца социйташ идеологически диверси делаю коммунизмана духьала. Вай бокъо яц идеологически къовсаме кхыметтел эггара кIезигагIча боараме а салаIа. Шоай сийрдача кхоанешгахьа аламаш дегIаахара идеяштеи дIаяхача ханна юхатIайийрза, паргIато, машар, социализм бахьанце цар лоаттабеча къовсаме халкъашта бера гера даккха гIерташ йолча реакце идеяштеи юкъе машар ба а бац е хила йиш а яц.

Вай искусства кхоллам ше, цун идейно-эстетически чулоацам духьала ба буржуазни культурерча кризисо хьакхелла, даиман а кегар болаш хургйолаш я общественни отношенеш яхаш йолча пессимистически идеяшца сага сакхетам телхабеш, адамаша хьакхеллача бокъонца художественни йолча ганзашта духьала эйпера, «эксперименташ», эстетски формотворчество увттаеш долча формалистически тоатолех дIа а эль, социалистически реализма принципаш йоаяра. Цу боарраме хийра я социалистически искусствана духовни, идейни юхьах искусство йоаккхаш йолча натурализм а.

Халкъа гIулакх деш йола, социалистически гуманизма лаккхара идеяш чIоагIъеш йола искусство бахьанце лоаттабу къовсам чубоагIаш ба художественни вахара еррига оагIонашта. ОбществагIа дилла хIама а доацаш дегIааха йиш яц художественни творчество, художника къаьстта ший гIулакх хила йиш яц пунах. Нагахьа санна коммунизм бахьанце лоаттабеча къовсама гIулакх деш из хилча мара, вай таханарча вахарера кердадарий эIыргаш хьалаха ховш хилча мара. хала бале а, коммунизмага бозача цар гIозача новкъа советски наьха дегаш урвуттадеш хилча мара парте, халкъа тешамера духовни герз хилац искусствах.

Цудухьа нийса ларх1а йиш яц советски вахар цхьан оагIорахьа хьахьокхаш а, хIаьта кхоачамбоацараштa еча критикана меттел алхха гIайгIане вугаргвола критиканство гIеттаеш а йола повесташ, фильмаш, пьесаш, сурташ хестадеш барий позици. Ше тохкаш долча вахара гIулакхий гом сакхетташехьа готбеш, вахара алхха баьде оагIонаш хьахьокхарах кхоачам беш, ше еш йолча Iимадех, вай вахара керттера тенденцеш бIаргаго а хьахьокха а шийна ца харах «новаторски денал» да ала гIерта искусство хьалхашкахьа дIаухалургьяц.

Вай декхарийла да цIаккха а лорзагIа ца доалаш ленински васкетий леррагIа дIааха, социалистически культура творчески низашца оагIув лаца, партийностала, халкъала, реализма позицеш тIа уж вIашагIдетта, воай искусство идейни цIена хилийтара леррагIа тIехьа латта, идеологе дешашта бехктокхаме ца хеташи де доагIар ца деши хилара духьала, буржуазни, догматически, ревизионистски эстетически концепцей влияниена духьала латта. Советски общественносто тIаэцаш дац социалистически реализма принципашта ревизи е гIертилга, парна меттел тайп-тайпара декадентски теореш хьаоттае гIертилга. Реалистически искусства сийлахь-боккха вахара низ ца гхетабарца мара, кхыча бесса кхетаде йиш яц «модернизмаца» из «йIаьхий е» гIертилга.

Социалистически реализма метода торонаш цIаккха кхоачалургйоацаш дукха я.

Тайп-тайпарча творчески лостамех, тайп-тайпарча школехи стилехи болча советски художникашка шоай талант йизагIа хьахьокха, камаьршалца из халкъа дIаяла парга йиш хилийтар духьа, — цудухьа укх тIеххьарча шерашка дика камаьхал а йоалаш цIенъеннай социалистически реализма эстетика художникий творчески инициатива юхаетташ хиннача догматически телхорех. ДегIаахарахи кердадар лохаш хиларахи вхерилга, субъективистски хетараш творчествах дIахьерчаделга, социалистически реализма принципаш харцахьа кхетаелга, вахара художественни тохкам бара даькъерча халача балха меттел предписанеши регламентацеши увттаелга — из дерригa духьала да социалистически реализма метода, литературеи искусствои дегIайоалаяра хьакъехьарча ленински принципашта.

Вай хано геттара доккхий хьадехараш тIадохк художника, цун идейни позицешта, эстетически боарама, образованностала. хIана аьлча, искусство наьха художественни культура лакхъяра дола низ бола герз да.

Цхьабарашта кхыметтел хIанз а хеташ да произведене тIа зовнера «актуальни» дешаш дукхагIа ме хила из дукхагIа вай хапара хул, аьнна. Йовза еза бокъонца йолча публицистиканеи даьссача хабараштеи юкъера юкъ. Вахар партийни Iаьдалах кхетадар, керттерча декхара коммунистически тIагIерта хилар искусства бакъдар а хиле дIаотт дийнача художественни образашца уж гIулакхаш хьахьекха хилча, произведене тIа юхье дешз чакхдаллаца уж хьахьекха хилча. Идейности художественности органически цхьана вIашагIкхийтача мара яхац искусство.

Художественни образаш бакъ хиларца тешавеш хила еза бокъонца йола искусство. Цунна хийра я форма даькъера эстетски довзараш санна, примитивни декларацеш а, цхьан тайпарара гIайгIанера бесаш санна, помпезность а. Коммунизма сийлахь-йоккха искусство бахьанце лоаттабеча къовсаме хьалха латтача позицешка хул художественни тоаеннача, дешачун, хьежачун, ладувгIачун уйла сомаяккха, сага хьалхашка керда горизонташ хьаелла, пун дог чIоагIа тохадалийта могаргдолча образашца халкъа вахара эггара лоархIамегIара оагIонаш хьаеллаш вола художник.

ХIаьта а белгал ца доаккхаш дита йиш яц талант йолаш долча, лоархIамерча произведенешца цхьана чура яьсса хилар къайладахьар духьа таташ де тайп-тайпара гургилгаш а эхка йола сочиненеш а араювлаш хилар. Эстрада тIара, радиои телевиденеи гIолла, художественни выставкашка, поэтически собранешка дешарашта, ладувгIарашта, хьежарашта каст-каста хьалхашка кхухь дукха дIадехаш боацача наха лаьрхIа йола ремесленни эсала хIамаш. Искусстве мещанстваци телхача хIаманцеи цхьанна тайпара а машар ца лелабелга дIадех наха художественни кхетам балара еча йоакхоно.

Литартуреи искусствои коммунистически партийность йолаш хилийтара тIехьа, граждански пафоси лаккхара эстетически культуреи йолаш уж хилийтара тIехьа лоаттабеча къовсамо дIадех критически уйла хьинаре, теоретически кхийна хулга, социалистически реализма принципаш творчески практике чIоагIъелгеи дегIайоалаелгеи, литературеи искусствои хулача хIамай озабезам боапаши дика аргументаши йолаши анализ елга.

Принципиальни партийни позицеш тIара, идейно-эстетически критереш лох ца еш художественни творчестве хулача дерригача хIамай мах беши пунна нийса ориентаци луши хилча мара могаргдац художественни критикана литературеи искусствои дегIайоалаяра процессера ший лоархIамера хIама хьакхоллара функци кхоачашъе. Дискуссей теоретически боарам лакхагIа ме хул, группови озабезамех, дегабуамаш дарах, вкусовщинах уж дукхагIа мукъа ме хул цар дукхагIа пайда лургба литературеи искусствои дIахо дегIайоалаяра.

Идейни оамалехьара гIалаташ долаш долча художественни произведеней мах беча хана хила йиш йолаш дац принципиальни тIехьашка валгеи компромиси. Идеяй къовсаме принципиальности кхы къаьгагIа хила йиш йоацаш дош къаьга хилари эш. Цхьабакъда, критико дицдалийта йиш яц ший гIулакх советски художникаца хилар а. Ишта е вешта ца ховш даьннача гIалатахи низ ца кхоачаш дисачохи вахарера гIулакхаш ховшшехьа а цо харцахьа даьхарг лерхIа мегаргдац. хIаьта художника еррига творчество баьдъе гIерта-м мухха а йиш яц.

Вай общества кулгалдун лостам телеи низ из хиларах тарра, парте роль тIа-тIа лакхлуш хиларца белгалйоалаш я коммунизм хьалъяра хIанзара этап.

Социальни процессашта Iилманца анализ яра ларда тIа парте къоастам бу художественни творчество дегIаахара юкъарча лоастама, цун керттерча декхарий; цо мах бу литератураи искусстваи хьала, творчески вахаре хьахиннача керттерча гIулакхий; цо ший эггара лоархIамегIарчарех цхьа декхар лерхI художникашта идейни кхетам баларах.

Идейности халкъали бахьанце парте лоаттабу къовсам вай искусства революционни традицеш хьаллацар, гIалатерча гIулакхашта критика яр нийса кхета а даьд, мога а даьд творчески болхлоша. хIана аьлча литератураи искусстваи бокъонца талант йолаш дола дерригa низаш принципиальни ларда тIа кхотадара еш йолча йоакхоно хьалхадаьккха дар из. Цунца цхьана парти духьала я субъективизмана, квалифицированни доацаш, сов сухал беш мах бараи хьехамаш телари, аргументашта меттел аппараташ яра — ленински принципашца тардала йиш йоацача гIулакхашца.

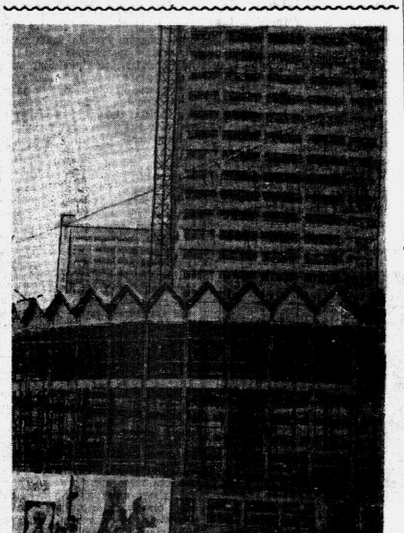
Партена хийра да искусства деятелашцара гIулакх царех хьалхехьа уйла соца а аь леладелга, цхьабарех гуртом ца тешилга е вокхар гадоахилга. Парте эггара хьалха литератураи искусстваи деятелий мах бу цар гIулакхашка, цар произведенешка, коммунизма идеяшта уж тешаме хиларга хьожаш, цунна хьаштда талант йолаш волча хIара творчески болхлочо ший произведенешца мехка художественни ганзаш ебаелга. Искусствана кулгалдара ленински стило лерхIаш да лораеш, йоакхо еш таланташ лелаелга.

Литератураи искусстваи даькъера парте никъ леррагIа чакхбоахилга ларде уйл творчески союзий беррига байха. Уж декхарийла я идейно-творчески дешашта, кхетама болх тоабара, марксистско-ленински теорена пропаганда яра эггара дукхагIа теркам тIабохийтилга. Уж декхараш дика камаьхал а йоалаш кхоачашде йиш хургья творчески союзашта кулгалдаре коллективни хьисапаш кхы дIахо а чIоагIдеш хуле, идейно-творчески вахара лоархIамерча проблемай хьакъехьа гIулакхацеи керттерча декхарашта тIаерзаьи дискуссеш хуле. Алхха из деш хилча мара йиш хургьяц литературеи искусствеи творчески низашта моттийта а доацаш бокъонца консолидаци е.

Общественностана хьашт да творчески союзашка массе хана принципиальни, новкъостий хьисапе дIадехаш хилар, бокъонца талант йолаш, новаторски долаш мел дар доттагIий хьисапе хьаллоацаш хилар чIоагIлулга, лоархIамера идейно-творчески дешаш дуккхача актива низаца компетентно къестаде Iомалулга. Алхха цу тайпарча хьалашка мара торо хургьяц идейни гIалаташ хургдоаца гIулакх оттаде.

Коммунизма духьа, обществана беркат далийтар духьа творчески балхаш дара литератураи искусстваи деятелий дегаш урвуттаду парте, халкъо. Шеко яц, советски писателаша, художникаша, композитораша, театреи кинои болхоша шоай талант коммунизм хьалъеш доаллача советски халкъа гIулакхий сийлахь доккхал хьокха доагIача тайпара хьахьокхаргйола гIоръьнна керда произведенеш хьакхоллара хетаергхилар.

(«Правда», 9 январь).



Таханара Варшава — кердача гIишлоний город. Нах бахача цIеной, культурно-бытови учрежденей керда, вай ханара эданеш хьалъувтташ латт хIара дениа хозлуш, ший юхь-сибат хувцаш йоагIача столица улицашка.

Л. Портера сурт.
ТАСС фотохроника.

* * *

Грозненски хIамаш тегача № 5 йолча фабрика коллективо толамца чакхдаьккхар дIадаха шу.

Укх шера къахьегама темпаш лох ца еш болх беш ба уж. ХIара сменах норма 110—115 процент кхоачашъю мотористка, Грозненски городской Совета депутат Усманова Белкъиса. Коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи лелаеш я из. Иштта дика къахьегаш ба ин. Дмитрова, Бардина, кхыбараш.



СУРТА ТIА: мотористка Усманова Белкъис тийгача даьре кочага хьожаш я (аьттехьара сурт).

И. ПЛИЕВА сурт.

ДИКА СОВГIАТ

Укх кердача шера хьалхарча деношца дог гIоздаьнна ба «Старогрознефта» НПУ кIоарга бурув деттача контора болхлой. Буровой оборудованена ремонт яра лаьрхIа йола керда механически мастерски хьалъяь яьннай. Бурув деттарашта из совгIат кийчдаьд «Старогрознефта» НПУ гIишлонхоша. Дика оценка а луш дIачуеннай из здани, цу чу я котельни, газ дIа-юхa екъа узел, сварочни цех. ХIанзлехьа дIа а оттаь болх бе дIайолаеннай металл чакхдоаниха ткъо станок.

Кердача шера гIишлонхоша тхона нийчдаьр дика совгIат да,— йоах ремонтникаша. Сантехнически оборудовани вIашагIйоллача дика къахьийгар слесараша Тупицин Ивана, Москалев Степана, газосварщика Спивак Василе, асфальтировщика Гучигов Абос, кхыбараша.

Ремонтникаш сийрдача помещене болх беш ба. Толамца кхоачашъяьй хьалхарча къахьегама кIиран план.

А. ТИЩЕНКО.

ГIАДВУГА ИСКУССТВО

Вай мехкахочун Эсамбаев Махьмуда цIи шерра йовзаш я вай мехка яйза ца Iеш, цун доазонел гаьнна арахьа а. Ший искусстваца из гарга ва Америка, Куба, Африка, кхыча мехкий мугIарерча наха. Эггара хьалхарча аргIанна Эсамбаева халхараш белгалдоал йоккхача говзалца, бакъ хиларца, халкъал доаллаш хиларца. Творчески наькъаш лахара цун дог урвуттаду революционни Кубас, латаш йолча Африко, айлуш латтача Инде.

ХIара ший халхарца Эсамбаев Махьмуда хьахьокх сийрда, шоай тайпара оамалаш. БIарг тIера боаккхалац халхархочо «Дошо даьла» яха индийски халхар дeча хана. Цу халхарца, дешашца йовзийташ санна вайна хьалхашка хьаотт Инди, цун халкъ, культура. Халхарца сурт гойтара гIуланха наггахьа мара ца нийслу тайпа талант йолаш ва Эсамбаев Махьмуд. Цкъа из вайна хьалхашка хьаотт дика дог дола, сакъердаме узбекски жа Iу а хиле, тIаккха тIах аьнна нохчий кIант а хиле, тIаккха мугIарера пхьар а хиле. «Автомат» яхача ший халхарца Эсамбаева гIайгIане сурт оттаду капиталистически машино саг мича кхоачаву хьахьокхаш.

Эсамбаева сцена тIа деш дола хIама духхьал халхар да аьнна дита йиш йолаш дац. Из — талант йолча художнико дехна башха-дика сурташ да. Шерагара шерага совъювл вай халхархочун говзал.

Каст-каста зрителашца къамаьл ду Эсамбаев Махьмуда, цар хьехамашка ладувгI. Нагахьа санна зритель раьза хиннавале — халхар дика хиннад. Бокъонца халкъа дего маяххара ва из, хIана аьлча массаза а наха юкъе хила гIерташ ва из. Цецвоакнхаш доккха да цун хьинар. ХIанз гаьнарча СибарегIарча къахьегамхошта хьалхашка гастролеш лущ ва вай мехкахо. Тхо дог тийша да, ший искусстваца цо къахьегама нохталонаш яхара цар дегаш урвуттадергхиларах.

Цудухьа тамаш а яц Эсамбаев Махьмуд Ленински преми эца оттавар. Тхо дог тийша да цо кхы а дуккха керда образаш кхолларгхиларах, Ленински преме лауреата сий дола цIи яла йоагIарех ше лоархIаш бола дуккха зрителаш цо ший халхарашца гIадбугаргхиларах.

С. ПЛИЕВ,
«Малгобекнефта НПУ начальник.

Т. ТЕБОЕВ,
«Малгобекнефта» НПУ парторганизаце секретарь.

М. ШЕЛЕПИН,
инженер.

Н. ШМЕЛЕВ,
мехкдаьтта доаккха мастер коммунистически къахьегама ударник.

ИШТА Я ИЗ «МАШАРА КОРПУС»

АМЕРИКАНСКИ ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ДЕПАРТАМЕНТА ЦХЬАН КЪАЙЛАГIАРЧА ИНСТРУКЦЕХ

ХIанзлехьа а политически шоай лоIаме хулга караккхьачад ткъаь ялхайтта африкански мехка. Цхьабакъда, цар къаман ганзех бакхилга дита безам болаш бац неоколонизатораш. Уж чуйнна тIа-тIа керда планаш увттаеш ба къонача паччахьалкхений экономике чуболара, тIа-тIа маькарегIа наькъаш лех цу паччахьалкхений политически вахара воздействи лоаттаяра. Цу гIулакха пайда эцара цар лелаю средстваш геттара дукха я, цу даькъе тIеххьара моттиг лоацаш яц пропагандистски яр а.

Африка тайп-тайпарча мехкашка «Iилма - тохкама институташ» ехкай американцаша. Цар «тохкар» фуд хIанз дукха ха йоацаш хьадийцар «Санди экспресс» яхача нигерийски газето. США паччахьалкхен департаменто ши шу хьалхагIа американски институташта тIадиллар, язду газето, чIоагIа теркам тIа а бахийта африкански лидерех доахка гIулакхаш довзилга. Сенна?

«Довзар — из тIахьожам лоаттабар да. Из бакъдар дика кхетадаьд Вашингтоне, — яхаш язду «Санди экспрессо». — США доалерча политикашта хьаштдола керттера бараш — африканций шоллагIа къона тIехье я, царех цхьабараш хIанзлехьа а бехктокхамерча гIулакхаш тIа ба, цхьабакъда, царна хIанз а Iаьдал караккхьачадац; хетаргахьа кхоалагIа тIехье шоаех хулаш бола студенташ а иштта царна дагабоахкаш ба. Цу тайппара, хьалхха а планаш увттаеш я США».

Укх тIеххьарча шерашка США-с дукха теркам тIаухийт Нигерена. Укхаза «ессай», «машара корпуса» членийи дуккха группаш а, массе тайпарара «фондаш» а, дуккхача хана «стажировка» е укхаза ухаш бола американски студенташ, аспиранташ, профессораш а.

Цунах хетта «Санди экспрессо» ювц США паччахьалкхен департамента могаь йола «африкански элита Iомаяра схема». Арахьарча гIулакх доацаш болча наха йовзийта лаьрхIа ца хиннача цу инструкце тIара цхьайола моттигаш гуча а яьха хьаювц статья авторо: «Африка Iомаяра даькъера керттерчарех цхьа кхоачамбоацар да таханарча а тIехьа-тIайоагIача хана хургйолча а африкански элита къонача члений фу мах ба а цар шоашта хьалхашка увттаду керттера декхараш малагIаш да а довзаш ца хилар. Геттара кIезига хIама хов правительствана лакхехьа латтарех а хIанз а дуккхагIбараш чIоагIа къона болча цхьаболча политикех а». Инструкце авторан къаьстта чIоагIа кадаш ба африкански политически деятелий къонача тIехьенах «Iилмахошта» ховр геттара кIезига да, яхаш. «Кхы а кIезигагIа хов, — йоах дIахо инструкце тIа, — тIехьагIа политически кулгала «кхоалагIа тIехье» хургйолча студентехи университеташкара дийша бувлача нахахи. МоллагIча а тохкама выводаш ялехьа цу хаттарашта жоп даланза даргдац, керттерча информацел совнагIа, дуккхача мехкашка шоаш долча хана».

Инструкци оттаяьраша кхы тIатоха хIама доацаш йизза информаци дIаех, африканцашта юкъерча таханарча уйлаех йийха ца Iеш, тIехьатIайоагIача хана цар уйлаш, хетаргахьа малагIча оагIорахьа дегIааха тарлургда, аьнна а.

Инструкце тIеххьара раздел иштта цIи йолаш я: «Къами арахьара дунен». Щенъяь ювца мегарйолаш, ше дувцачун маIан селла гучадолаш я из раздел.

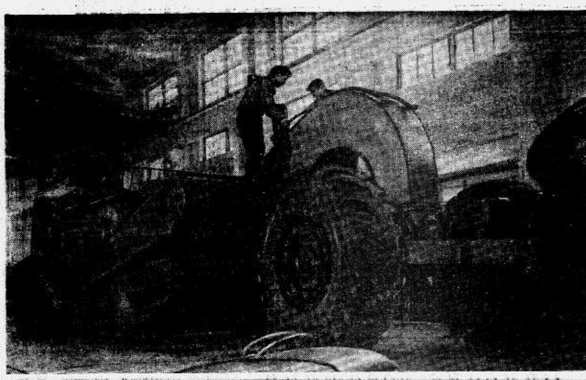
Мел сий деш я из («элита») ший къаман, ший проблемаш малхбузен колониализма тIехьале лерхIаш йий из? Нкрума, Туре, Кейта, Кениата, Ньерере санна болча лидераша шоашта хьалхашка увттадеча керттерча декхарехи цар балхахи фу хет элитана? Малхбузен, е малхбоален малагIа къам тIаэц шоашта образец лаьрхIа? Африканизм, нейтрализм, социализм, марксизм яхараш санна йолча концепцей миштa къоастам бу?

Цу дерригача хаттарашта жоп далар — из да США ЦРУ картотекашта мел доацар дIалулга, африкански лидерий «кIаьда моттигаш» хьалахара новкъостал делга, шоашта хьаштдоацарам дIа а баьха, правительственни гIулакхашта «шоай нах» оттабара наькъаш лохилга.

ХIанз а соцаш йоацача Гана духьаларча заговораша, Танзанена духьала хIанз дукха ха йоацаш яьча диверсе хьахьувкх паччахьалкхен департамента «рекомендацеш» архивашка Iояхка лаьеш йоацилгеи американски «тохкамхошта» тела алапеш ара гIолла дIаккхувсаш доацилгеи. Цхьабакъда, хIаьта а шеко яц цу Африка халкъашта духьаларча тотальни пропагандистски тIема доадеш дола ахча зехьа довргхилара. Африканцаша шоай «хьоанаш лувча» а дайтаргдац, шоаш шоай лоIаме хулга карара а доалийтаргдац, яхаш белгалдоах «Санди экспрессо».

Лагос.

Е. КОРШУНОВ.
(АПН собкорр.).



Болющенко цIерагIерча наьъкъий машинаш еча Челябински завода экспериментальни цеха коллективо хьаяьй массехк керда машина, царца я 15—18 кубометр хулаш емкость йола йоккха скрепер а. Цунца грунт хьагъаккха а дIайихьа Iойоассае а йиш я.

Цеха коллектива даьха къахьегама толамаш бахьан долаш коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цIи еннай цунна.

СУРТА ТIА: емкость 15—18 кубометр хулаш йола йоккха скрепер вIашагIйоллаш латт.

В. ГЕОРГИЕВА сурт.

ТАСС фотохроника.

БIАЬСТАН КИЙЧО ДИКАГIА Е

ХIара шера дукхагIа минеральни удобренеш, дIайийнача хIамашта хулча лазаращцей зулам деращцей къовсам лоаттабу а оасар доходу а химически средствами тел колхозаштеи совхозаштеи.

Даьча лоархIамаша хьахьокх, нагахьа санна химикатех, хий дилларах, минеральни органически удобренеех пайда нийса эцаш хилча, Шаьла производственни управлене боахамашка шоай балха овсарле укх гарггарча хана шозза — кхозза лакхъе йиш хургхилар. Цар дукхха а дикагIа хьувкъадергдар ялаташ, даьтта доаха, баьца даарий, технически, доакъарий культураш.

ХIара гектара тIара доаккха ялат укх шин-кхаь шера 20—25 центнерга дIаккхоачаде йиш я. ХIанз из доаккх ала йиш йолаш дац тхо.

ХIанад из? Цун керттера бахьан да лаьтта леладара культура лоха хилари моттигерча удобренеех пайда нийса ца эцари.

ДIайийнача хIамашта эша хьоанал кхоца кIезига я аьнна хетадала тарлу цхьаболча боахамий кулгалхоштеи специалисташтеи. Из нийса дац. Из шеко дIаяккхар дукхьа укх тайпара даннеш йоалаергья вай.

Тха управлене боахамашка хIара шера 65—75 эзар тонн хиллал долча кхох пайда эцаш хилча (хIаьта из паргIатта де йиш йолаш а да), лаьттах йода 331 тонн азота, 136 тонн фосфора, 398 тонн кале. Из 4020 тонн гаргга стандартни минеральни тукаш товсара нийсса да.

Бакъбий хIаьта, шоай еррига догдоахийла химически промышленноста дIатIа а йилла, органически удобренеех боала пайда теркал ца а беш Iеш бола кулгалхойи специалисташи? Бац. Кхетамца цхьана тар а еш пайда эца беза минеральнии органически удобренеех, уж — цаIаш дикагIеи, вожаш вогIеи ца а могаеш.

Укх тайпара а хул. Органически удобренеш кхашка товсарга дIабода ма ялат дика хьувкъарца юхаметтаоттац, яхаш дувц. Ишта хетар вIалла а нийса дац. МоццагIе а денз техкаи гучадаьннеи да, цхьа тонн кхо тессача кхай тIара юкъера лаьрхIача совнагIа цхьа центнер ялат доалаш хилар. Масала, дIадахача шера свекла дIайийнача 300 гектара хIаране тIара 167 центнер яьккхар Ленина цIерахча колхозе, хIаьта XX-ча партсъезда цIерахча колхозе — 55 центнер. Шинна а колхоза Iалама хьалаш цхьатарра да; хIаьта, боккъалдар аьлча, XX-ча партсъезда цIерахча колхозе дикагIа а да.

Бахьан малагIа да? Из да, Ленина цIерахча колхозе шекара свекла тIайолча хIара гектара тIа 15 тонн органически удобренеш яхкари, хIаьта XX-ча партсъезда цIерахча колхозе 3,4 тонн мара ца яхкари.

Боахамий кулгалхоша механизаторий къахьегам бокъонца вIаштIехьбаьккхача, органически удобреней лоархIам лакха хилара цар теркам тIаозача, царна эшшаш дола хьалаш хулийтача моттигашка удобренеш кхашка дIакхахьара гIулакх а дика латт. Масала, «Автуринский» яхача, керттера агроном нов. М. Дзортов волча совхозе 90 процент кхоачашъяьй кхашка кхо диллара план. Органически удобренеш кхашка дIакхахьара балхаш дика вIаштIехьдаьхад «Джалка» яхача совхозе. Къаьстта сиха лел из болх цIи хезача механизатора Джамалаев Татас кулгалдеча тракторно-полеводчески бригаде. Укх гаргарча деношка кхоачашхургйолаш я кхашка кхо дIадахьара план.

Мел тамаш яле а, 1965 шера кхее еза культураш тIахургйолча кхашка моттигера удобренеш дIакхихьа яхара ханаш сов тIехьа яьннай. Аьлча кхоачам ба, ерригача управлене гIолла лаьрхIача планах 70000 тонн яхьа езача метте, укх шера 7-гIа январь хьатIаккхаччалца кхашка дIайихьараш 39000 мара ца хилар.

Дика кхетадеш да, цу тайпарча темпаша кхоачамбе йиш ца хилар а боахамий юххьанцарча партийни организацеши кулгалхойи цар оарцагIбаха безаш хилар а.

Геттара во лел гIулакхаш моттигера удобренеш кхашка дIаяхьара план 30 процент мара кхоачаш ца яьча «Гудермесский» совхозе, 27 процент мара кхоачаш ца яьча «Дружба» яхача совхозе, 35 процент мара кхоачаш ца яьча «Шалинский» совхозе.

Кхетадеш дац, из лоархIамера гIулакх цу доккхийча боахамий кулгалхоша селла тесса хIана леладу.

Кхы дикагIа латтац гIулакхаш Куйбышева, XX-ча партсъезда цIерахча колхозашка, Ведана района кхыча боахамашка а. МалагIа бахьанаш да цунна доахараш? Цхьаболча кулгалхоша транспорт мукъаяц йоах.

Из дош доацар да, къахьегам нийса вIаштIехьбаьккхачул тIехьагIа цкъа деш деррига балхаш де йиш хулийтаргйолаш шортта тракторош я боахамашка. Телхар хIама дац е «Гудермесский», «Дружба», «Шалинский» яхача совхозашка а, е колхозашка а моттигера удобренеш кхашка дIакхахьара болх шин сменах вIаштIехьбаккха ца хар мара. ХIаьта кхы цун бала болаш цу боахамий кулгалхойи специалисташи а бац.

ХIанз сихха органически удобренеш кхашка дIакхахьа йиш йолаш эттай вайна ха. ВIаштIехьдаккха деза дийнахьа меттел бийсанна а кхо кхашка дIакхухьилга, хIана аьлча тIаккха мара кхоачашдулургдац удобренеш кхашка товсара декхараш.

Механизатораш! Диц ма далийталаш ший ханнахьа кхашка тессача хIара тонна кхоно центнер ялата совнагIа луш хилар.

Х. ЯЛХОРОЕВ,
Шаьла производственни управлене керттера агроном.

ЯЛАТ ХЬУВКЪАДАР ДУХЬА

Шелковски производственни управлене йоккхагIа йолча «Красный пахарь» яхача юртбоахама артела къахьегамхоша шерра-шера ялаташ дика хьувкъаду. ВогIа хилансар краснопахарцашта дIадаха 1964 шу а. 25 эзар гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 20 центнер гаргга ка бола ялати хIаьта 200 гектар совгIа долча лаьттан хIара гектара тIара 38 центнер фуалъаьха хьажкIаши чуера цар. Из дикагIа долча хьокхамех цаI ба районе.

Краснопахарски ахархой толама къайле сенах латт? Эггара хьалха из латт агрономически Iилмацара доттагIал укказа дика леладеш хиларах. Цунах укх тайпара факташ йоалаергья вай. Укх дIаяхача гурахьа колхоза кхаш леладерашей механизаторашей 2400 гектара тIа ка бола ялаташ дIадийра, царех цаIи ахн эзар гектар гаргга керттера продовольственни культура — кIа а дуйш.

Гуйран ялаташ укхаза дIадийра культураш дIаслехьа лаьттанца тIоадал сопаеш хий диллачул тIехьагIа. 2400 гектарах 2200 гектара тIа дIадийна гуйран ялаташ шортта тIоадал йолча лаьтташка а дикача агротехнически ханашка а дийра. Гурахье а денз кхоалагIа дакъа хIана дац аьнна долча гуйран ялаташта минеральни удобренешца подкормка йир. Цудухьа, гуйра екъаэтта йоллашехьа а, дикача хьал тIа долаш Iанна кIал дахар гуйран ялаташ. ХIанззехье а ала йиш йолаш да, укх шера — семилетка тIеххьарча шера, — гуйран ялаташ дика хьувкъаргда аьнна.

БIаьстан юхье дIае еза хIамаш а йицъялийтац краснопахарски ахархоша. БIаьстан юхье культураш дIаслаьрхIача эзар гектар совгIа дола лаьтта зиба аьхар цар. 800 гектар гаргга долча лаьтта Iанна кIал доладача хана тIоадал чуйолийтар духьа хий диллар. ХIаьта уж согатагIа дола балхаш чакхдаьнначул тIехьагIа, кхы мело ца еш кхашка удобренеш дIакхахьа болабелар колхоза къахьегамхой. ХIара денна укхаза из болх беш лафеташ а тIехьа чархаш тIара 4—5 трактори ужжал автомашинаш-самосвалаши я. Кхо дIакхухьача трактористашта юкъе дикагIа къахьег Попов Ивана, Королев Николая, Еврохин Васиде, Захаров Леонте. Царех хIаране цхьан дийнахьа 6—7 рейс ю 18—20 тонн кхо дIа а хьош.

Кхы а дикагIа хьоккхамаш да автосамосвалаш лехкача Цыпин Василе, Новиков Петра, Клиндух Павела. Цар хIара дийнахьа 25—30 тонн кхо дIахьу цхьаццане. Цхьанна а минута гоа ца еш автомашинаши тракторни лафеташи йоассаелга вIаштIехьдоаккх механизатораша Бербасов Ивана Михальченко Алексеи.

Моттигера удобренеш кхашка дIахухьаш болча шоферийи механизаторийи къахьегам дика вIаштIехьбаьккха хилар бахьан долаш, пропашной культураш дIае езача кхашка лоаццача хана дIадихьад 2 эзар тонн гаргга кхо. Деррига а дIадахьа а кхашка дилла а лерхIар 5 эзар тонн кхо да — хIара гектара лоархIаш 30—50 тонн.

— Хьалха дIадувш хиннача лаьттай хIара гектара тIа, — аьлар колхоза керттерча агронома Федор Ильич Мамбетова. 30 тоннага кхаччалца кхо дуллар оаха, хIаьта капитальни планировка яьча а тIагIоллара хьаьнагIа бола тIоа толхабьча а кхашка дикагIа йолча органически удобреней 40—50 тоннал кIезигагIа йоацаш юлларгья хIара гектара тIа. Цу участкаш тIа дIахо минеральни удобренеш йохкаргхилари вегетационни хий дехкаргхилари а лаьрхIача, цо тхона торо лургья цу участкаш тIа хIа мел йийна юртбоахама культураш дикка хьувкъаелга вIаштIехьдаккха.

Ишта бокъонца, гIулакхаца, йоахонца агротехнически Iилмен юртбоахама практикен шерра юкъекхахьара ларда тIа кхоачашду краснопахарски ахархоша юртбоахама производствана интенсификаци яра декхар.

М. ТКАЧЕНКО.

ПАРНИКАШ ТОАЕШ БА

БIаьстанна дикача кийчонца накъа бахкар духьа хьинаре къахьег Сунженски производственни управлене XX-ча партсъезда цIерахча колхоза къахьегамхоша.

Укхаза я баьца дaараш кхедеш йола ши бригада. Царна керте латт Мосиенко Варвареи Тимощенко Василийи. Цар лерхI укх шера ши гектар хьалха кхачаш йола кабуци итт гектар гаргга помидораши хьалкхее.

Цу гIулакха хIанззе а кийчо еш ба уж. Бригадашка тIаозаш латт парникаш йIоахъеш йола биотопливо, тоаю рамаш. Масала, боахамга 1100 парникай рама я. Уж тоаеш ба Болдинов Михаил, Кусмачев Кузьма, кхыбараш. ХIанале а ах эзарнел совгIа тоаяь яьхай.

Январь бетта юххе кабуцеи помидорийи ги дIаде йиш хургйолаш еррига парникаш тоаяь яргья.

П. КИРИЛЕНКО.

ТОРОНЕХ ПАЙДА ЭЦ

Iуйрийна ииъ сахьат даьлча балха боагIа Грозненски производственни управлене № 3 йолча сомийи баьца даарийи совхоза А. Алексанова кулгалдеча шурий-товарни ферма доярка. Массехк минут ялалехьа доаханна доакъар дилле доал, тIаккха леттIа цIенъю уж латташ йола моттигаш, ехк а хьекхаш цIенлу доахан а. Пхи сахьат доалаш хетта доладу доахан.

Калай лел доаркай кулгаш. Доахан дийтте а баьле ферма заведующе гIончага Виноградов Николайга хетт доаркаша:

— Николай Николаевич, хьаалал мел шура яьккхай оаха тахан? — Кердача шера шоайла яхье а яьнна ши-ше шура дукхагIа яккха лерхIаш я фермера хIара доярка. Бакъда, массаза санна дукхагIа шура йоаккх Шабазова Амината.

Укх деношка бахка етт бац Амината леладеча доаханна юкъе, хIаьта а денна шура тIаетт цун доахана.

...ПаргIата а сийрда а боккъонца йIохъяь а я доахани Iаьсийи чудоаккаду помещенеш. Доакъара а сагото е езац, шортта Iалашдаьд из. ВорхI бIаь тонн йол, пхи эзар тонн гаргга силос, бархI бIаь тонн доакъара свекла я. 25 тонн барда бахь ферме денна. ХIара Iатта 40—45 килограмм барда лу, 20 килограмм силос, йиъ килограмм йол, ча, иштта свекла, кхыдола доакъараш лу цхьан Iатта денбус. ДукхагIча хана Iанарца кIаьддеш, кхыча доакъаранца вIашагIа а эдеш тел йол, ча, силос.

— IаттагIара яьккхача хIара килограмм шурийна лаьрхIа 200 грамм концентраташ тел оаха доаханна, — дувц ферма заведующе нов. Алексанова: — Концентраташ теларо дикка лакхъю шурий хьоанал, хIаьта шура совъяккхара пайдане да бардеи доакъара свеклаи луш доахан кхабар.

Дика лелаьу совхозе Iаьсий а. Ленна 450—500 килограмм искусственни шура кийчъю Iаьсашта. Цо йиш хулийт мерзача шурий кхомбе. ХIара бетта 18—20 процент мерза шура кхое вIаштIехьдоал Iаьсий леладерий. План 450 грамм мара йоацача 530—550 грамм дезал тIа а кхет хIара Iасилга.

ДикагIа кхоачашду шоай декхаю Iаьсий леладераша Лапушкина Марияс, Исламова Майхас, Амагова Хамас.

Хьинаре къахьегаш ба шурий-товарни ферма беж Iуй Ибиев Адам, Ильясов Ильяс, Джалтаев Шамсуддин. Ханханнахьа хи тIа кхувл цар доахан, бийсан цIаккха мецa дитац.

Иштта тIагIертта къахьегарах, ерригача торонех бизза пайда эцарах дийнахьа 200 килограмм совгIа шура яккха вIаштIехьдоал ферма болхлой. 3,9—4,2 процент я хьайоаккхача шурий хьоанал а.

Ам. ПЛИЕВ,
тха собкорр.



Наьха хьашташ кхоачашдара кхы а доккхагIа декхараш хьалхашка оттадаьд Грозненски литейно-механически завода болхлоша. ДIадахача шера арахийца пишка Iоакъий 850 тонн яр, хIаьта укх шера арахецаргья 1500 тонн. Смена норма 120 — 130 процент кхоачаш а еш дика къахьегаш ва фрезеровщик Запевалов Сергей, токараш Н. Соломенников, В. Гореславский, кхыбараш.

СУРТА ТIА: фрезеровщик Запевалов Сергей пишка наIарий моделаш хьаеш ва.

И. ПЛИЕВА сурт.

ХАЛКЪА ЛЕНИНСКИ ЙОАКХО ЕШ

Дукхкача газет дешараша шоаш редакце ухийтача письмош тIа дех советски наьха материальни хьал-торо хадданза лакхъяра программа кхоачашъяра хьакъехьа, цунна тIалостадаь 1965-ча шера партеи правительстваи хьадда чакхдаха лаьрхIача гIулакхий хьакъехьа дувца, яхаш. Цу деша жоп лу къаьнарча большевика Сергей Михайлович БИРЮКОВА.

* * *

Массехк ди дIадаьннад СССР Лакхехьарча Совета пхелагIа сесси чакхъяьннача хана денз, цхьабакъда, хIанз а тIехьа цун итогаш чIоагIа тоам хинна ювцаш ба советски нах. Из-м кхеталеш а да, хIана аьлча сессе дийпараш семилетка тIеххьарча шера вай халкъа боахам дегIабоалабара овлантара дешаш дар.

Шийна теркам тIаозаш да вай мехка лакхехьарча халкъа парламента заседанеш тIехдаьнна чIоагIа гIулакха оамалехьа чакхийнна хилар. Докладчикаша а пренеех къамаьлаш даьраша а йийцараш халкъа боахама эггара лоархIамегIара проблемаш яр. Цу тIа эггара дукхагIа теркал веш хиннар саг вар, из паргIата воаккхилга дар. Из-ленински да!

Советски Iаьдал эттача хьалхарча шерашка со болх беш хилар болхлой, ахархой, салтий депутатий Московски Совета исполкоме. Цу хана сона Кремле а тайп-тайпарча собранешка а дукхаза бIаргаьайра Владимир Ильич Ленин, цунца къамаьлаш хилар са, цо тIадехка балхаш кхоачашдора.

ХIанз а, цу гаьнарча хана хинна хIамаш дагалехача, къаьстта чIоагIа тоам хул дега воашта дукха еза воай Даьхе дика камаьхал а йоалаш ленински новкъа дIайодаш хилар кхетадарах. Ильича васкеташ кхоачаш а деш, советски наьха вахар хадданза тоадара ца деш цхьаккха хIама дитац Коммунистически парте.

СССР Лакхехьарча Совета сессе новкъоста А. Н. Косыгина яьча доклада тIа дийшар аз 1965-ча шера вай мехка 84 миллион квадратни метр наха чуIе цIеноп хьалдергда, аьнна. Къоалам хьа а нийца лаьрхIар аз; нагахьа санна тIахьежа хIара квартира 30 метр йолаш лаьрхIача цунах хул укх шера 2 миллиони 800 эзари дезал кердача квартирашка баха чубахар.

Наха чуIе цхьан шера керда хьадеш дола цIеноп мел дукха хул аьлча, уж хул Ленинград, Киев, Баку, Харьков, Горький, Ташкент санна йолча йоккхийча советски горадашка ерригнешка а нах чуIеш лараш миссел цIеноп. Ховш да тIом хьалехьарча пятилеткаех а вайцига наха чуIе дукха цIеноп хьалдаь хилар. Цхьабакъда, хьалхарчеи шолагIчеи шинна пятилеткаx хьалдаь хиннарел дукхха а дукхагIа наха чуIе цIеноп хьалдергда цхьан 1965-ча шера.

Из ба гIа! Цунах хетта сона дагадехар укх тайпара цхьа хинна хIама.

1918-ча шера бIаьстанарча цхьан дийнахьа вIалла дага а доацаш Моссовете баьхкар Владимир Ильич Ленини Надежда Константиновна Крупскаяи. ХIаьтта Москвах бIаргтохаш чакх а баьнна, шоашта бIаргадайнар керда доллаш хьадийцар цар городе шоашта зеденна нийса доаца гIулакхаш. Владимир Ильича эггара дукхагIа Iаьткъари новкъа хиннари дар тайп-тайпара буржуазни элементаши мародераши хIанз а паргIатарча цIеношка бахаш, кхачан хIамашца, товарашца, доагорца базар еш бахаш хилари, хIаьта болхлой бераш моцали шелали йолаш хилари...

— Вай декхарийла да, — аьлар Ленина, — укх тайпара кхайкарал де: «Деррига а болхлошта, деррига а къахьегамхошта!»

Подвалашкара, тишача боангашкара ара а бодхаш, купецийи фабрикантийи цIеношка болхлой дIачуховшабара гIулакх хьинарегIа леладелга Моссовета исполкома тIадиллар Владимир Ильича. Буржуазегара совленагIа бола кхача, мебель, барзкъаш, доагор хьа а доахаш, уж хIамаш эшача болхлошта дIателга хоадамболлаш дIадийхар цо. Москверча къахьегамхой итташ эзараш дезалашка дика чуIе цIеноп кхачар лоаццача хана.

Ма чIоагIа гIадгIоргвар-кха Ленин, нагахьа санна хIанзарча геттара паргIатарча квартирашка миллионаш дезалаш чухувшаш йолча укх ханналца ваьхаваларе!

Ший цхьа маIап доацаш дац эггара хьалха нах чуIе цIеноп аз дувцар. Советски наьха хьал-торо лакхъяра хьакъехьарча ерригача проблемашта юкъе эггара иргаIа а эггара халагIа а йола проблема нах чуIеча цIеной проблема я. Цунах хетта СССР Лакхехьарча Совета сессе цхьаболча депутаташа е а йоагIаш, тамаш йир укх тIеххьарча шин-кхаь шера наха чуIе цIеноп хьалдара боарам лохбенна хиларах.

Наха чуIе цIеноп хьалдара темпашца леладаь из нийса доаца гIулакх хIанз тоадеш да.

Парте ЦК октябрьски ноябрьски Пленумий решеней сапаргIата доаккха фо кхийна бар СССР Лакхехьарча Совета пхелагIча сессе беррига болх. Социалистически экономика низ болаш айяра чакхдаха деза лоархIамера гIулакхаш белгалдаьхад. ХIанзчул тIехьагIа шу дaьлча вай халкъо итогаш ергья халкъа боахам дегIабоалабара ворхI шера плана. БIубенна ала йиш йолаш да из дика камаьхал а йоалаш кхоачашъергья, аьнна. Общественни производство дегIайоалаяреи къахьегамхой хьалторо тоаяреи темпаш геттара лакха хилийта лерхIаш я семилетка тIеххьарча шера Iилман ларлера план. Цунах доаллаш да из-м социалистически строй низ болаш хилар а. Вай темпаш массаза а хиннай доттагIий гIозбоахаши моастагIий унзарбоахаши...

Из бокъонца ишта да. МалагIа капиталистически мохк ба цхьан шера ший къаман доход 8 процент тIакхетийта лоархIабергбар? Белггала цу боараме алсамйоал 1965-ча шера вай къаман доход (1964-ча шерарчул 3 процент дукхагIа).

Къаман доход — из я нахага дIакхачийтара а накопленешта а вай общества пайда эцаш дола деррига материальни беркаташ хьадара керттера, вIашагIкхеташ йола итог. ЧIоагIа белгалдоалаш гIулакх да семилетка тIеххьарча шера наха эшаш йола хIамаш хьаю яйга промышленность дегIайоалаяра темпаш производства-средстваш хьаю езайоккха промышленность дегIайоалаяра темпашта чIоагIа гарга йига, аьнна. СССР Лакхехьарча Совета пхелагIча сессе оттадаь хилар. Нийса да, нахага дIакхоачаш йола хIамаш дикагIа хилийтари ассортименташ хIанз къаьстта дукхагIа теркам тIабохийташ хилар. Цо дувцилга йоаццаш Iалашдергда паччахьалкхени кооперативни торговле розничин товарроборот онда дегIайоагIилга. Цу тIа а наха эшаш дола товараш дохкилга, ховш ма хиллара, 1964-ча шерарчул цкъаи ахаззеи даьккха ца Iеш алсамдаккха лерхI. Ма боккха гIа ба хьалхашкахьа боаккхар!

ЧIоагIа дикахетар а хулаш сессе материалех хьахайра советски наха, халонаш дIа а яьха укх гаргарча хана кхачан товарашца, цу даькъе хьайбашкара йоалача продукташца а, бахархой Iалашбелга тоадара партеи правительстваи дукха къахьегаш хилар.

Хьадувла уйла е вай кхыча массехк цифрай а. Партеи правительстваи къоастам баьб 1965-ча шера бахархой реальни доходаш лаккхарча боараме дегIайоагIилга эггара хьалха, тIайоагIача доходий керттера хьаст из хилларах тарра, алапеш тIатохара чотах хургда, аьнна. Укх тIеххьарча ялх шера юккъера лаьрхIача шерра-шера тIакхеташ хиннараш миссел лоадама хIама ца эшаш шозза тIакхетаргда болхлойи гIулакхерча наьхеи алапеш. ХьалхагIа лерхIаш хинначул ах шу хьалхагIа тIакхетаргда нийс миллион сага алапеш. Из совле кхоач, къаьстта аьлча жилищно-коммунальни боахаме, торговле, бахархошта эша гIулакхаш лоаттадеча кхыча доакъошка балхаш деш болча дуккхача болхлошка.

Советски наха бытовой гIулакхаш дара боккха теркам тIаухийт хIанз парте. Новкъадале, а цу даькъе хIанз а геттара дукха кхоачамбоацараш да... Цу категорех болча болхлошта алапеш тIатохаро шекало йоаццаш йиш хулийтаргья бахархошта бытовой гIулакхаш лоаттаделга а тоаде.

СССР Лакхехьарча Совето лоархIамера гIулакхаш чIоагIдаьд бахархошта лорий дарбаш делга, пенсешца Iалашбелга дIахо а тоадара даькъе, берий учрежденей сеть шеръяра даькъе.

Цар а дуккхача кхыча а гIулакхаша торо хулийтаргья вай мехкарча бахархой реальни доходаш хIара цхьацца сага лоархIаш 7 процент совгIа лакхъе. Семилеткаx, дIадахача ялх шера юккъера лаьрхIача шерра-шера тIакхеташ хиннарел шозза совгIа дукхагIа хул.

Са, къаьнарча большевика безам ба тIехьагIа кхийнача къонача тIехьенах болча наьха теркам къаьстта тIаберзабе. Алапеш тIа а буташ тела отпускаш, мах боацаш дешийтилга, дарбаш делга, салоIача цIеношкеи санаторешкеи аха мах боацаш е льготни маьхах тела путевкаш, пенсеш, стипендеш, тайп-тайпара пособеш, общественни фондашкара тела ахчаши льготаши санна дола советски вахарера гIулакхаш, хьагучох, царна ши-шегIа хьахинна долаш санна хетахургда... Вешта из деррига а къаьст-къаьста ийдеча алапешта совленагIа IотIакхеташ да.

Массаза а воашта гуш дола, воаш хьаккхашта даьнна хIама из долаш мо, кхы тамаш ца еш деш вай хIанз болх беш волча 107 миллион сагах ахаш лакхереи юкъереи дешар ховш нах ба, хIаьта ворхI шера тIех ха йолаш болча наха хIара кхоалагIа вола саг дешаш ва (65 миллион саг гаргга хул уж!) яхаш дола хоамаш. Цхьабакъда, берригнешта ховш дац вузе хIара специалист кийчварга паччахьалкхено юккъера лаьрхIача шера 820—850 сом дохийтилга (стипенди а юкъе доагIаш), хIаьта дешархочунга юккъера лаьрхIача шера 90 сом додилга, дIаьхдаь ди долча группашка — 150 сом, школашка-интернаташка — 900 сомага кхоачаш.

Ала нийсдаларах укхаза белгалдоаккхаргда из дIаьхдаь ди долча школашкареи группашкареи дешархой 1964-ча шера хиннарел 27,5 процент дукхагIа хулийталба 1965-ча шера, аьнна СССР Лакхехьарча Совета сессе соцам баь хилар. Из доккха новкъостал да даьшта-ноаношта!

Паччахьалкхен бюджета тIа латтача деша долха ха кхачанза долча берий учрежденешкара моттигаш ах миллион дукхагIа хулийтийла, аьнна оттадаьд. Из геттара чIоагIа эшаш гIулакх да, моттигаш кхоачамболаш яц берий яслешка, къаьстта а бешамашка. Цу хьакъехьа доаха бехкаш нийсхо йолаш да. Цхьабакъда, духхьала дIааргда вай, вайна юкъера дукханеша уйла яь йолийтеш, масала, берий беша дIаденнача берага додачох деррига а 15 — 20 процент мара даьша-ноаноша токхаш ца хилара, юхедиса дуккха а дукхагIа дола дакъа паччахьалкхено токхаш хилара? Берий бешарча хIара бера шера 300—400 сом хьожаду паччахьалкхено. Дукха эргаш доацаш, цу тайпара да яслешкара сурт а. ХIанз дIа хьисап дел оаш мел ахча гIоргда паччахьалкхен 1965-ча шера бешамашкеи яслешкеи хургдолча 7,7 миллион берага... Алапешта тIакхеташ дукха ахча деций из?

Мишта Iелургва советски наьха доходаш шерагара шерага алсамъювлаш долча вай советски вахарах доккхал ца деш!

ХIаьта а вайцига хIанз а кIезига яц халонаш. Цхьабакъда, уж дIаяха йиш йолаш я, хIана аьлча вай хьалхашкахьа дIадолх нийсача новкъа — Ленина новкъа, коммунизма новкъа. Цу башха дикача новкъа тIахург долчунга вай дIадуг ший керттера декхар халкъа паргIатои иразн долаш йолча сийлахь-йоккхача ленински парте!

С. М. БИРЮКОВ,
1913-ча шера денз КПСС член.

АВАРИ ХИЛАНЗАР

Заманкул яхача мехкдаьтта тохкача участке Карабулански буруй деттача контора дикагIчарех лоархI буруй деттачун гIонча Лотырев Дауд. Из болх беш вола коммунистически къахьегама цIи лелаю бригада, хIанз № 57 йолча мехкдаьтта тохкача скважина буруй тохаш я.

Балха тIера, шийга аьннар беш, чIоагIа хIама зувш ва Хьамзат, — йоах буруй деттача мастера В. Мицуна. Цо аьннар баьлдеш ца ше вахте латташ Дауда карагIдаьннар а.

Нов. Лотырев болх беш вола вахта скважина чу буруй детта инструмент Iочуйохийташ яр. Цхьан турба тIа цун бIаргейр мийнха йола замкови муфта. Турба ший ханна хийцар. Иштта ца хулийташ соцайир зулам даргдолча авари. Из бахьанце Лотырев Дауда баркал а аьлар ахчан преми а елар.

А. БАКАЛЮК.

Прибалтике йоккхагIъяр

ВИЛЬНЮС. 9 январь. (ТАСС корр.). Латверча Казлу-Рудски яхача йоккхача хьунагIа тахан болх бе йолаеннай ерригa а автоматизированни йола хьу чакхйоаха комбинат. Низагеи технологе боарамгеи диллача Прибалтике цунна нийсса цхьаккха яц.

Комбинате ерригача хьунах бизза пайда эцаргба. Керттерча продукцел-илгели мебель йолча заготовкаели совнагIа шолхех илгаш де а йоалургья предприяти. Доакъарий арожжеш кийчъярга дIагIоргья опилкаш.

СОВХОЗА НОВКЪОСТАЛ ЭШ

Декабрь бетта хьалхарча деношка юрта боахама продукташ яхареи кийчъяреи министерства Наьсарен управлене «Октябра 40 шу» яхача совхоза дирекцена сихха телятник хьалъе аьнна тIадиллар. Цу гIулакха хьакъоастайир МагIалбика кирпично-черепични заводера 60 эзар кирпишк.

19-ча декабре цу кирпишкех ахча дIаденначул тIехьагIа Наьсарен АТХ-а начальникага нов. Амирхановга дехар дир кирпишк хьаоза хIара дийнахьа 10 автомашин я аьнна. Бакъда, уж машинаш яланзар. Цудухьа телятник хьалъе вIашагIъеллача бригада шаьрра болх бе вIаштIехьдалацар.

Нагахьа санна совхоза автотранспорт мукъа хинна яларе из кирпишк ханнахьа хьатIаззa хургьяр. ХIаьта совхоза автомашинаш цхьаяраш ремонте дIаяхийтай, вожаш юкъагIа дита йиш йоаца балхаш деш я. Низкъала доллашехьа а совхозо денна 2 — 3 автомашин ухийташ 20 эзар кирпишк хьайийцай заводагара. Юхейисай 40 эзар.

Автомашинаш ехаш совхозо кхозза яьхь заявка я АТХ-а. Совхозо машинашта лаьрхIа аванс а дIаденнад.

АТХ-а кулгалхоша харцо ца а яхьаш совхоза новкъостал де деза.

И. КУЛБУЖЕВ,
Наьсарен производственни управлене «Октябра 40 шу» яхача совхоза партийно-паччахьалкхен тIахьожама группа председатель.

Доазол дехьара

КЕНЕ ОАЗ

Найроби яхача города гарга кхаьчача хана гаьннара бIаргкхет къаман радио-телестанце нийсса уагIьяха ягIача башнех. Из ший тайпара символични хIама да. хIана аьлча Кене вахаре боккха лоархIам болаш я пресса, радио, телевидени, хIаьта йоккха тIехье йолаш а я уж.

Хьалха англичанашка хинна, хIанз «Кене оаз» оалаш йола радио-телевизионни компани хьаьккхачул тIехьагIа овлангара хувцабеннаб передачай чулоацам. ХIанз кенийски халкъа гIулакх деш я радио. Укхаза духхьашха африканцаш хьожабаьб бехктохкамерча гIулакхаш тIа. Шун корреспондентаца ше къамаьл деш «Кене оаза» керттерча редактора Боаз Оморе белгалдаьккхар:

— Радиои телевидении дукхача нахага дIакхоачаш хилийта безаь ба тха.

Цу хьакъехьа хIанзлехьа а дукха балхаш даьд. Масала, кийчъеш я «Кене гIолла» яха лаьрхIача телевизионни передачай сери. Цо зрителашта дувцаргда мехка тайпа-тайпарча районех, племенаех, уж миштта ях. ДукхагIа хулийт берригача кенийцаша а кхетабеш болча свахили меттала еш йола передачаш.

ДIадаьнна шу чакхдоаллаш Кене информаце, радиовещане, туризма министерствас дIакхайкадир видеомагнитофонаш эцарал мехкара телевизионни кхоачамаш шердаран 78 эзар фунт стерлинг хьожалу, аьнна. «Тха безам бац тхоашта лаьрхIа океанал дехьа кийчъеш йола эсала программаш хьачукхахьа», — аьлар министерства викало.

Къаман информаце служба лерттIа вIаштIехьъяккхара кенийски правительствана доккха новкъостал ду Советски Союзо. СовгIата лаьрхIа Кенийски информационни агентствана еннай радиоприемникаши телетайпни оборудовании. Из оборудовани дIаоттае а уж цунца лерттIа болх беогболаш Iомабе а новкъостал дир советски специалисташа. Информаце министерства массаза волча секретара Олуоча белгалдаьккхар цхьаккха хьарамле дега тIа йоацаш, доттагIлен тIехьа из новкъостал деш хилар.

Иштта, къамаьл деш я «Кене оаз». Африканцаша кхетаеш йолча цу оазо царна бакъдар дIа а дувц, хIаьта дунен тIа эггара къонагIа йола шоай республика экономически тоаяр духьа лоаттабеча къовсаме дукха а тайп-тайпара декхараш кхоачашдара новкъостал а ду.

Найроби.

В. САВЕЛЬЕВ.
(АПН собкорр).

ГАНА ХАЛКЪА ЦIЕЙ

АККРА, 9 январь. **ТАСС-а корр. В. Волнова хоам бу:**

Селхан деза ди белгалдаьккхар Гана халкъо., 15 шу хьалха цу хана английски колони а Дошо берд оалаш а хиннача мехка английски империализмана духьала, мохк ший лоIаме хилийтара тIехьа лоаттабеча къовсаме «пазитивни гIулакхий» кампани йолаялар дIакхайкадир къаман-кортамукъален болама лидерз Кваме Нкрумас. Из керда этап яр Гана дукхача адамаша паргIато бахьан долаш, колониализма гIабаш тедар духьа лоаттабеча къовсаме.

1950 шера 8-ча январе «пазитивни гIулакхий» кампанеца дIаболабенна дукхача адамий къовсам сов чIоагIбаларах английски колониализм тIехьашка ца яьлча яланзар. Юххьанца доал шийга кхаьчар Дошоча бердага, хIаьта 1957 шера ший лоIаме ше ялар дездеш яр паргIата Гана. Дошо берд яхача колонех Африке эггара хьалха латтача мехкех цаI хилар — Гана. Цу дезача ден сийна тахан йоккхий демонстрацеши митингаши чакхъювл ерригача Гане гIолла.

«Пазитивни гIулакхий» кампани хьалхагIа санна актуальни тахан а я гански халкъа. Из хьаотт Африкерча прогресса низаша колониализмаи неоколониализмаи реакционни низех юхедисарашта, экономически лоала духьала, империализманеи цо оттабьараштеи духьала лоаттабеча къовсама хьисапе. Ганаи ерригача Африкан дукхача адамаша политически экономически лоIам бахьан долаш, Африка дерригача прогрессивни низийи халкъийи цхьоагIо бахьан долаш лоаттабу къовсам ба из.

ЛОС-АНЖЕЛОС — БIЕХА ГОРОД

Америка ВIашагIкхийттача Штатий городий доккха Iазап да фо санитарни нормашка диллача хила доаIачул дукхха бIехагIа хилар. Эттара бIехагIа йола город аьнна цIи дIаяха я Лос-Анжелос. Американски кепа йоазоно хоам ма барра, нагахьа санна цу гIулакха цIенхаштта оарцагIа па боале дукха ха ялалехьа Лос-Анжелосе бахача наьха... противогазаш лелае езаргья.

(АПН).

КЪАХЬЕГАМЕИ КАПИТАЛЕИ КЪОВСАМ

Капиталистически мехкашкара хьаухача хоамех гуш ма дарра, къахьегамхоша шоай бокъонаш бахьан долаш лоаттадеча къовсамашца дIадоладеннад цига керда шу. Йоккхий забастовкаш хиннай США, Европаи Латински Америкаи дукхача мехкашка. Алапеш лакхдайта, бокъо йоацаш дIабаьха шоай новкъостий балха юхаоттабайта, кхы тайпа шоашта эшаш дола хIамаш кхоачашдайта гIерт забастовкаш ераш.

ХIанзза Римера кхаьча телеграмма я. Цу тIа йоах, «Белойт-Италия» яхача машинаш еча кампане завода 700 болхлочо Пинероло яхача итальянски городера предприяти хьалаьцай компане даьша 300 болхлои гIулакхера саги балхара дIаванкха лаьрхIа хилара духьале еш. Цхьаькха итальянски городе — Самбиазе батраний демонстраци халар. Цига дакъа лаьцараша дIадийхар, кхалнаьха къахьегамах маIача наьхачох санна мах телга, лохагIа дола алапи лакхделга.

«Дуглас» яхача фирма машинаш еча завода эзар гаргга волча болхлочо забастовка кхайкаьй Кингсвуд яхача городе (Англи). Цар протест ю бокъо йоацаш профсоюзни активист балхара дIаваккхарах. Стачка яр бахьан долаш заводера берригa болх сецар.

(ТАСС).

ТРЕТНЕРА ПЛАН А ЙОАЦАШ «ГЕРГА ИСТОЛ ДА»

ЛоархIамерча инициативаца къамаьл дир ПНР кхыча мехкащарча гIулакхий министра Адам Рапацке ООН-а Генеральни Ассамблея XIX сессе. Польша викало предложени елар Европейски континентерча кхерамзлен проблемашка массе оагIорахьара хьажар духьа ерригача европейски паччахьалкхений а хIаьта иштта США а конференци гулъе аьнна.

Дунен тIара гIулакхаш лер тIа дахараи дунен халкъашта юкъера кхоххам кIаьдбарай тIаерзаяь конструктивни предложенеш хIанз духхьашха еннаяц халкъа Польшо.

1957 шера гурахьа хьаоттаяь хинна, атомни йоаца зонаш хьаяра хьакхехьара Рапацке план хIанз кхоачашъеш я. ООН-а Генеральни Ассамблея XVI-ча сессе 1961 шера ноябрь бетта тIаийцар Африка ядерни йоаца зона лархIара хьакъехьара резолюци. Латински Америка пхе мехка — Боливе, Чиле, Эквадора, Мексика, Бразиле — президенташа лаьрхIад къулбехьенамериканоки континенте бода никъ ядерни герза дIакъовлаш йола регинальни соглашени е. Европе а цу тайппара дикка хьаллаьцар польски план. Масала, Финлянде президента У. К. Кекконена предложени елар вIаши декхараш тIаэцара наькъаца хIанз дувцаш дола, цхьанна а скандинавски паччахьалкхен ядерни герз хургдоаца хьал чIоагIдара.

Дунен общественноста уйла цу тайппара тIаозаш я Польша. Чехословаке, немецки шин паччахьалкхен территореш тIара ядерни герз дIакъовлаш йола Гомулский план а. Владислав Гомулкас ший план хьакхайкайир шу хьалхагIа Полоцке «Дружба» яхача мехкдаьтта провода польски дакъа хьаделлача ше къамаьл деча хана.

Халкъа Польша ерригача предложенеша хьахьокх кхоххам кIаьдбе а машар хьашт долаш мел болча наьха сатем боабаь гIулакхаш латтача Европа района паччахьалкхенашта юкъера барт тоабе ловш хилар.

Цхьабакъда, Польша маьрша уйлаш тIаэцаш яц дизза бахьан а долаш мара кайзеровски милитаризмаи гитлеровски фашизмаи тIехье а царгара дакъа хьаийцараш а ца лоархIаш дола гIозараш доале латта Германе Федеративни республика.

Пресс-конференце канцлерга Эрхардига «Конференце дакъа лаца кийча йий ФРГ правительство?», «Рапацке еннача кердача предложенеех фу хет хьона» аьнна даьча хаттарашта жоп луш, боннски правительствана керте латтачо аьлар: «Къоастаяь европейски решенеш тIаэцара йола торонаш сона гуш яц». Практически цун маIан дар, Польша машаре инициатива Малхбузен Германе тIа ца эцаш йитай яхилга.

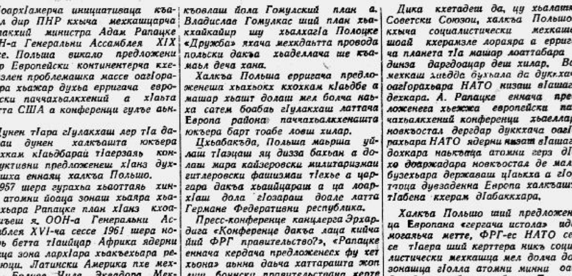
«Ди вельт» яхача гамбургски газето министра А. Рапацке кердача проектах лоархI «европейски а эггара хьалха немецки а довнаш дужаде, герза доазув оттадеш йола юкъераевропейски зона хьаяра наькъаца белгалара статус-кво оттае гIертилга. Ховш ма дарра, ФРГ ший низ кхоачар ду из статус-кво хувца гIерташ.

Дика кхетадеш да, цу хьалатка Советски Союзои, халкъа Польшои, кхыча социалистически мехкашеи шоай кхерамзле лораяра а ерригача планета тIа машар лоаттабара а динза дарлдоацар деш хилар. Вай мехкаш хьедда бухьала да дукхача оагIорахьара НАТО низаш вIашагIдехкара. А. Рапацке еннача предложенега хьежжа европейски паччахьалкхений конференци хьаелларо новкъостал дергдар дукхача оагIорахьара НАТО ядерни низаш вIашагIдохкара наькъаца атомни герз дIахо доаржадара новкъостал де малхбузехьара державаш цIаькха а гIортлоца дувзаденна Европа халкъашта тIабена кхерам дIабаккхара.

Халкъа Польшо ший предложенеца Европана «гергача истола» идея могаьлча метте, ФРГ-ес НАТО сессе тIаера ший керттера никъ социалистически мехкаща мел долча доазонаща гIолла атомни минни оаса бохийтилга болаш йола Третнера план.

ХIанз цIаькха а шоай дог тешаде йиш я халкъашка, бокъонца машар безараш малаш ба а сагoтагIа йола дунен халкъашта юкъера проблемаш машара наькъаца къоастаелга юкъахдоахараш малаш ба а хара. Массе а тайпарча мехкий общественни уйло керда «гергача истола» инициатива мога а ю, атомни минни оасаш дахийтарах йола зуламера планаш харцахьа а лоархI.

ЯН. МОЩЕНСКИЙ,
польски публицист.
(АПН).



«Доазонцара машара оаса — Германе атомаца ше хIалакьяр», «Вьетнамцашта машар», — уж дешаш да плакаташта тIа яздаьраш. Малхбузенгерманерча машар бахьанце къовсам лоаттаберийн тIема гIулакхаш де нах бахара духьалбарийн группа енай Бад-Годербергерча США посола резиденци йолча. Цу тайппара, цар а, Малхбузен Германерча дуккхача хьаькъал долча дикача немцаша санна хьахайтад Пентагоне дика могаяь йола ГДР-царчеи ЧССР-царчеи доазонаща минаш йохкара йола боннски милитаристий плана а США Къулбехьен Вьетнаме беча бIехача тIема а шоаш духьала хилар.

АДН-ТАСС сурт.

ШКОЛЕ КЕРДА ХЬЕХАРХО ВЕРА

Хьалхара четверть йисте а яьнна, шоллагIа четверть дIайолаелар 10 ноябре. Цу диннахьа цхьа дага доацар хилар физика уроках Наьсарен района СурхотIарча юкъерча школа иттлагIча классерча дешархошта: массаза хинна хьехархо а воацаш цхьа кхалсаг чуяьлар цар классе. Моаршал а хаьтта бераш Iохайшачул тIехьагIа цо аьлар:

— Са цIи Луиза Ивановна я. Тахан денз со шоана физика хьехаш хургья.

Йистедаьлар дешара хьалхара ди. Дешархой чубаха кийчлуш боахкар. Луиза Ивановнас классе юха чу а ена аьлар:

— Бераш, вай школе цхьаккха а тайпара сакъердаме хIама дац. Цу духьа вай самодеятельни кружок вIашагIйолла еза. Малав цига дакъа лаца раьзавар?

Раьза воацаш саг хиланзар. Кердача шера хетаьь сайре а лаьрхIар 30-ча декабре. Концерт оттадеча дакъа лаца раьза мел вар дIаязвир Луиза Ивановнас. ЧIоагIа раьза яр из ший тахан карагIдаьннача гIулакха. Балха ше кIаьдъенна йоллашехь а цо цIагIа уйла йир самодеятельносте дакъа лоацараша де дезарий, сайрен программа оттайир, белгалъяьккхар оттае езаш йола пьеса. ШоллагIча диннахьа хIаранена фу хов, фу деза хьожаш массанена а дIадовзийтар шоаш фу деш хургба.

...Хьаэттар 30 декабрь. Сайрийна ворхI сахьат даьнача хана гулбеннабар дешархой. Дешархой меттел юрта баха нах а баьхкабар школе концертага хьажа. Сайре хьайийлар 10 класса дешархочо Аушев Iалихана. Гулбеннараш тIадоагIаш латтача кердача шераца даькъал бийцачул тIехьагIа доладелар художественни дакъа. ЗIамига сценаш хьахьийкхар 11 класса дешархоша Аушев ХIарона, Аушев Идриса, Брежниченко Людмилас. Цул тIехьагIа шоай говзал хьахьекхар бархIлагIча классерча дешархочо Аушев Тухана, ворхIлагIча классерча дешархочо Аушев Руслана. Кадай дир цар гIалгIай халкъа халхараш. Дика иллеш доахаш белгалъяьлар Измайлова Зина. Цо аьлар «Хи йисте», «Зизаг» яха а кхыдола а иллеш. Сайрене дакъа лаьцача хьаьшаша дехарах шозза а кхозза а халха баьхар Аушев Руслан, Аушев Тухан. Сайрене дика номераш хьахьокхача дешархошта совгIаташ делар. Тхо тешаш да хIанз тхоай школе сакъердамера сайренаш каст-каста хургйолга. Цох баркал ала деза тхона езача хьехархочоа Луиза Ивановнайна Брежниченкона.

М-Г. АУШЕВ,
дешархо.

Пайдане совещани

Укх деношка КПСС Старопромысловски райкоме района парторганизацей секретарий заместителий, идеологически болхлой, агитпунктай заведующей, предприятей агитколлективай кулгалхой совещани хилар.

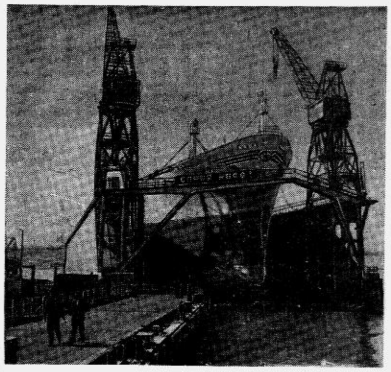
Совещане дийцар ши дош: малагIча хьала тIа я района гойтара агитаци, миштта язде деза лозунг, пенгазет, боевой листок, иштта кхы а. Цу хьакъехьа къамаьл даьча райкома инструктора нов. А. И. Слесарева дика доашхаш дийцар из дош. Хоржама компани йолалуш чIоагIа болх бе безаш ба агитатораш. Цу хьакъехьа къамаьл дир КПСС райкома агитотдела заведующе нов. Н. Н. Мухортова.

Т. АЛЕКСЕЕНКО.

САКЪЕРДАМЕ САЙРЕ

Дукха нах гулбеннабар дукха ха йоаццаш Грознерча мехкдаьтта института актови зале. Советски поэзена хетаяь сайре яр укхаза. Эстрада артистий Ерригроссийски конкурса дипломата Крамаревский Николая йийшар В. Маяковске, С. Есенина, К. Симонова стихаш. ТIоараш детташ тIаийцар студенташа цо йийша Ленински преме Лауреатий нн. Гамзатова, Прокофьева, Твардовске стихаш.

В. ПОСТНОВ.



Новороссийски кемашта ремонт еча заводе болх бе йолаеннай хи тIа лела 27000 эзар тонн мухь айбеш, 217 метр йIаьха йола док. Док-гигант хьаьй Швеце Гетерборгерча «Гетоверкен» яхача верфе.

Р. Меерова сурт.
ТАСС фотохроника.

ДЕШАРХОЧУН МУКЪА ХА

Петр ШПИТАЛЬНИК,
РСФСР просвещене Министерства Iилман-методически кабинета директора заместитель

Дуккхача хана денз педагогически общественноста чIоагIа дагадоаллаш, цар уйла тIаувзаш да дешархоша шоай мукъа ха дIа миштта хьо, яхаш дола дош. Сийлахь-воккхача эрсий педагога Ушинске а белгалдаьхад, нагахьа санна ший мукъача хана ше фу де деза сага ховш ца хилча цун корта а, дог а, нравственность а талх, яхаш.

Из да а да иштта, саг кхетамца кхевара процессе нейтральни ха хулаш яц. Бер ший мукъагIа дисача хана а, алхха куп хувцадалар мо, юха сoцаш яц из кхетадара процесс: цигга хьахул «оасар» хьалтIадалара а дегIадара а маэшшара хьалаш.

Духхьала цудухьа я советски школа дешархой мукъача ханах уж духовни дегIабоалабара чIоагIа хьисап а деш пайда эцара тIаккхувш.

Урокаш чакхъяьнначул тIехьагIа сихагIа чувахара цхьаккха саг сагота хилац Мурманск яхача городерча № 38 йолча школа дешархоех. Бераша чIоагIа езаеннай литература, химе, физика, историе хьакъехьа хулаш йола конференцеш. Программал арайоалаш я цар тематика, цудухьа шоаш ца Iомадаьр хар духьа дешархой тIера ба справочникашка, совленагIарча литературага хьежара.

Марс яхача планета тIа дахийта «космически кема» проект оттае школе гуччахьара конкурс кхайкаьча хана дукха къахьега дийзар лакхехьарча классашкарча дешархой, цар дукха деша дийзар специальни а Iилман-популярни а книжкаш. Хьакхаьчар 15 проект. Дуккха нах тIа а болаш хилар царна еш йола защита. Цига хила безам болча нахах цхьабараш чу ца хожаш бисар школа актови зале. Зале пенаш тIа — кемай чертежаш, седкъашкахьарча маршрутий схемаш. Истола цхьаца ухаш хьатIаухар лакхехьарча классашкара дешархой—проектай автораш. ЧIоагIа «тIагIерташ» хьехархой, инженераш, дуккха шоай ханара нах а болаш йора цар защита.

ХIаьта цу школе традици а хинна дIадахар поэзе «КIира!» Алхха дешархоша кийчъяь ца Iеш, хьехархоша а кийчъю зIамига докладаш, шоашта эггара дукхагIа везача поэтах дола хоамаш. «Сона дукха еза стихаш» яхача стендана юхе чIоагIа къувсаш хул дешархой. Моттигерча поэташа дакъа а лоацаш, йоккха литературни сайре а хиле чакхдоал «КIира».

Советски школа девиз: мукъача хана хIара дешархочоа — пайдане, сакъердаме гIулакх. Цу тайпара пайдане гIулакхаш школе а царна гонахьа а массаза а дукха да: тайп-тайпарча кружокашкара, клубашкара, музеяшкара балхаш, походаш елга, наькъа ухилга — уж дерригаш-м дийца а даргдац.

Златоуст яхача городерча № 10 йолча школе интернациональни доттагIлен клуб, краеведчески музей, 45 кружок я. Укхаза хIаранена корадоагIа шийна дукха деза гIулакх. Массанена а къаьстта дукха езаш я музей. Дерригача бераша — эггара зIамагIчар а доккхагIчар а— цунна материалаш гулъю. Златоуста гонахьашка хулаш йолча баьцовгIайи садоаллача хIамайи тайпаш, цу цунна гонахьара геологически гапзаш геттара дукха гулъяьй музее.

Берий мукъача ханах, дер дайна Iелга а ца хулийташ, дешархошта къахьегама морзо йовзаргйолча тайпара пайда эцара тIакхув дикагIа йолча советски школашка. Цу даькъе къаьстта боккха лоархIам болаш я пионерийя дешархойи традиционни ерригсоюзни экспедицеш. Уж ю ер ийслатIа шу да. ТIеххьарча экспедице дакъа лоацаш хиннав 385 эзар отрядашка вIашагIкхийтта ялх миллион совгIа дешархо. Экспедицешка керттера теркам тIабохийтар Iалам довзилга да. Халкъа боахама боккха лоархIам болаш я къонача краеведашта корaяь дуккха хIамаш. Алхха цхьан 1963-ча шера пайданера охкамаш корадара хьакъехьа 1800 заявка елар геологаша дешархоша.

Дешархой мукъача хана йоакхо еш я пионерий дворецаш, къонача натуралистийи техникийи станцеш, профессиональни союзий берий сектораш, культура районни цIенош, юрташкара клубаш. Масала, пионерий челябински дворецe эзар совгIа кIаьнки йиIиги я Iилмахой хьалхленца математика, физика, химе, историе, биологе, географе, литература доазол дехьарча наьха меттай, экономика секцешка балхаш деш.

Ерригача советски школашка дика физически закалка лу дешархошта, цига уж Iомалу физически упражненеш е. Спортивни площадкаш хьаю иштта скверашка, городашкарча паркашка, бульварашка, дуккхача цIеной коашка. Масала, город Горьке общественносто ший низаца йийлай 250 коашкара клуб. Царна чуйоагIаш я 1570 берий спортивни командеи секции.

Мукъача ханах иштта пайда эц дешархой художественни чам совбаккхара а. Балхаш ду литературни кружокашка, школашкарча книжка дезарий общесташка, уж Iомалу кердача произведенешта рецензеши аннотацеши язъе. Кружкай члеонаш—массайолча жанрех арадувлача кердача литературни произведеней пропагандисташ, вай ханарча литературана хетаяь диспуташи конференцеши вIашагIйохкара гIулакха хьехархой хьинарера помощникаш.

Цхьабакъда, дешархой мукъа ха вIаштIехьъяккхара даькъе хIанз а дукха кхоачамбоацараш да. КIезига хилац школера урокаш яьнначул тIехьагIа бераш шоай хьаштдар де шоай лоIаме дуташ моттигаш. Программа кхоачашъелга урокаш тIа вIаштIехьа а ца доалаш, хьехархоша боарам боацаш дукха цIагIа е берашта заданеш телаш а нийслу. Из бахьан долаш сайренах ондда ха урокаш кийчъеш яккха езаш хул дешархой, царга йиш хилац кружокашка балхаш де а дегIа пайдана хургдолчча тайпара салаIа а. ХIанз РСФСР просвещене Министерствас чакхдаьхад дешархошта тIадехка балхаш чухнахьа дахара эша гIулакхаш.

Берий мукъа ха яккха ховш, кхетамца вIаштIехьйоаккхилга — из алхха школа хинна ца Iеш, ерригача вай общественноста декхар да. Дика камаьхал а йоалаш из кхоачашдар— из да тIаккхувш йоагIача тIехьенна нийса кхетам балареи массе оагIорахьа из дегIайоалаяреи даькъе дукха а пайданера гIулакхаш дар.

(АПН).



РСФСР-а къулбехьен кавказски зоне спортивни гимнастиках яхь дIайихьар дешархоша. Хьалхара моттиг яккха гIерташ 16 команда яр.

Грозненцаш гIадбигар № 46 йолча школа 10-ча класса дешархочо Ермичева Ларисас. Спорта мастер норма кхоачаш а яь хьалхара моттиг яьккхар цо (74,8 балл). Командашка диллача Грозеерча мехкараша 5-гIа моттиг яьккхар.

СУРТА ТIА: Ермичева Лариса.

Р. СОЙЯНЦА сурт.

ШОАНА, ХIАМА ДОВЗА ЛОВРАШ!

САТИЙНА ХИЛИЙТАРА

ГIар-тата доацаш сатийна хулга эш дика хийи цIена фои санна. ХIаьта керттерча даькъе сатем бохабер техника, станокаш, машинаш, транспорт я. Миштта а сенца а къовсам лоаттабергба цар гIар-тата йоаяра тIехьа?

Дукха ха йоаццаш Париже хилар гIар-татаца лоаттабеча къовсамах йола дунен халкъашта юкъера конгресс. Сага уйла тIаозаш дола ер тайпа хоамаш дир Iилмахоша. Гучадаьннад сага оаз хозилга духхьала лерга барабанни перепонкага гIолла мара ца хулаш доацилга. ГIар сага хоз дегIа цIокага гIолла а. ХIаьта нерваш! ГIар Iатхъ кхыметтел чена а шоргашта а. Саго шийна новкъа доацаш лов 80 «фон» йола гIар. Йоккхача городий улицашка хулача гIара боарам ба из. Цхьабакъда, цхьайолча фабрикашкара гIар 130 «фонага» кхоач. Иштта йола гIар хоз кхыметтел къорабараштa а.

Конгрессе дийцар гIар чакх ца йоалача пенех, тата доацача автомобилех, мотоциклех. «Стоп—шум» яха шарикаш хьахьийкхар конгрессе. Уж лергашка ехкача гIар лаьгIъю цар. Цига иштта хьахьекхар пластмассах яь корпуси резина амортизаторий системеи йола отбойни гон. Из гон а еттaш кора кIала гIолла бода никъ тоабеш нах боахкаш хилча хIама новкъа доацаш сатийна наб е йиш я.

Массавар цецваьккхар Франце яьча гIар-тата доадеча аппарато. ГIар-тата доаллача помещене из болх бе йолаялийтача сатийна хургья. Цехе еча гIар-тата частота йола оазий талгIеш арахец цо, бакъда уж цу гIар-татана духьалара фаза я. Болх беча станокийн аппаратеи тата оазаш вIаши духьал оттарца яйя дIайоал. ТIаккха цехе сатем отт.

Л. АНТОНОВ, инженер.
(1965 шера 8 январе арадаьннача «Пионерски правда» тIара).

* * *

Вай Даьхен аренашка ба шоаш хьахинна 270 эзари саго хьабаь 65 эзари Iам.

Къаьстта дукха да Iамаш Вилюйски чукхийттача моттиге (Якутия). Укхазарча лаьттан тIехенах 25 процент лоац цу Iамаша.

* * *

Цхьа тонн кIа хьалкхедаргда Iаламо дIадохийт 270 кубометр хий; гидуарга е хьажкIа цхьан гIадо аткана 250 литр хий «мол», хIаьта Iажа хено дийнахь-бус 40 литр! Промышленносте цхьа тонн алюминий кийчъярга 1400 кубометр хий дIадода, хIаьта искусственни каучук кийчъярга кхы а дукхагIа: 2100 кубометр.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа

6.30 — Юрта боахама болхлошта йола передача (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 7.10—«Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — Хоамаши передачай программеи. 8.15 — «Сердало» газета оагIонаш тIара. 8.25 — Концерт. 8.45 — «Къона тIехье» яха передача (гIалгIай меттала). 16.05 — Советски музыка концерт. 16.25 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.40 — «Къонал» яха передача (гIалгIай меттала). 16.55 — «Литературни Нохч-ГIалгIайче» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 17.05 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 17.45 — «ДIаяхача замах юхедисача вочa гIулакхащца лира къонсам!» передача (нохчий меттала). 18.23 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.35 — Халкъа концерт.

Хьажа

12.00 «Царна караерз сигале» яха художественни фильм. 18.25 — Телевизионни кердадараш. 18.35— Английски метта урок. 19.05 — «Обкома секретарь» яха художественни фильм. 20.55 — «ЦIи хьона — хьал сона» яха Нурадилова цIерахча театра спектакль.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 12-07-01; бехктохкама секретара — 2-45-48; партийни вахареи, промышленнии, юртбоахамеи, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» изательства типографи. Революце проспект.

Типография из-ва «Грозненский рабочий» Проспект Революции.

СФ05007. Заказ № 87.